

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๖๑
วันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๘
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ	ประธานกรรมการ
๒. ศาสตราจารย์กระแสด ชนะวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๔. รองศาสตราจารย์นริวรรณ จินตกานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สี่
๕. นายปรีชา วัชรากัย	รองประธานกรรมการ คนที่ห้า
๖. นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์	รองประธานกรรมการ คนที่หก
๗. ศาสตราจารย์พิเศษประสพสุข บุญเดช	ประธานที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายจรรยา อินทจาร	รองประธานที่ปรึกษากรรมการ
๙. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช	ที่ปรึกษากรรมการและโฆษกกรรมการ
๑๐. นายคำณู สิทธิสมาน	โฆษกกรรมการ
๑๑. พลโท นาวัน ดำริกาญจน์	โฆษกกรรมการ
๑๒. นายปกรณ์ ปรียาก	โฆษกกรรมการ
๑๓. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	โฆษกกรรมการ
๑๔. นางสาวสุภัทรา นาคะผิว	โฆษกกรรมการ
๑๕. นายภฤต ไกรจิตติ	กรรมการ
๑๖. ศาสตราจารย์จรัส สุวรรณมาลา	กรรมการ
๑๗. นายจุมพล สุขมัน	กรรมการ
๑๘. นายเกษม ภิรมย์	กรรมการ
๑๙. นายเชิดชัย ینگส์เสรี	กรรมการ
๒๐. นางฉวีลวดี บุรีกุล	กรรมการ
๒๑. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	กรรมการ
๒๒. พลโท นคร สุขประเสริฐ	กรรมการ
๒๓. ศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	กรรมการ
๒๔. ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ	กรรมการ

๒๕. นายบัณฑิต เศรษฐศิโรตม์	กรรมการธิการ
๒๖. นายประชา เตรรัตน์	กรรมการธิการ
๒๗. นายไพบุลย์ นิตติตะวัน	กรรมการธิการ
๒๘. นายมีชัย วีระไวทยะ	กรรมการธิการ
๒๙. พลเอก ยอดยุทธ บุญญาธิการ	กรรมการธิการ
๓๐. นายวิชัย ทิตตภักดิ์	กรรมการธิการ
๓๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลากเจริญทรัพย์	กรรมการธิการ
๓๒. นางสาวสมสุข บุญยะบัญชา	กรรมการธิการ
๓๓. ศาสตราจารย์พิเศษเอนก เหล่าธรรมทัศน์	กรรมการธิการ
๓๔. นายดิศพัทธ์ โทตระกิตย์	เลขานุการกรรมการธิการ
๓๕. นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์	เลขานุการกรรมการธิการ

กรรมการธิการผู้ไม่มาประชุม คือ

นายมานิจ สุขสมจิตร (ลาการประชุม)

ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการธิการ คือ

๑. นายวรรณชัย บุญบำรุง กรรมการร่างกฎหมายประจำ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๒. ว่าที่เรือตรี ยุทธนา สำเภางิน ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง สำนักงานกรรมการ ๒ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญ

ในคณะกรรมการยกย่องรัฐธรรมนูญ

๑. รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา

๒. นายธนภน วัฒนกุล

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

นายปณตกร จงธีรโชติ

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

๑. นางสาววัชรภรณ์ สิริวิไล

๒. นางสาวภัทธร สุวรรณจำรัส

นักกฎหมายกฤษฎีกาปฏิบัติการ

นักจดหมายเหตุปฏิบัติการ

นักจดหมายเหตุ

ผู้ติดตามกรรมาธิการ

๑. นายศิริรัช ศิริชุมแสง	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๒. นายธนบดี ภาคพิชัย	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
๓. นายราเชนทร์ เหลืองอ่อน	ผู้ติดตาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์
๔. นางสาวอรุมา วรแสน	ผู้ติดตาม นายประชา เตรีตัน
๕. นางสาวธีรดา ศุภะพงษ์	ผู้ติดตาม นายบัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์
๖. นางสาวชัชชรีย์ จิตติพงศ์	ผู้ติดตาม นางสาวสุภัทรา นาคะผิว
๗. นายธนกร วัจฐาน	ผู้ติดตาม นางสาวสุภัทรา นาคะผิว
๘. นายจรัญ ยุพจันทร์	ผู้ติดตาม นายมีชัย วีระไวทยะ
๙. นางสาวโรชนี ศิริวัฒนา	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์บรรเจ็ด สิงคะเนติ
๑๐. พันเอก รณวีร์ หิรัญสี	ผู้ติดตาม ศาสตราจารย์นครินทร์ เมฆไตรรัตน์

เริ่มประชุมเวลา ๐๙.๔๕ นาฬิกา

เมื่อกรรมาธิการมาครบองค์ประชุมแล้ว ศาสตราจารย์กระแส ชนะวงศ์ รองประธานกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุมได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระ การประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑. เรื่องการพิจารณาเรื่อง

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ไม่มี

๒. เรื่องการพิจารณาเรื่อง

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ที่ประชุมมีมติรับรองบันทึกการประชุม ครั้งที่ ๕๙ วันพฤหัสบดีที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘ โดยไม่มีการแก้ไข และให้เลื่อนรับรองบันทึกการประชุม ครั้งที่ ๖๐ วันศุกร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๘ ออกไปก่อน

๓. เรื่องการพิจารณาเรื่อง

ระเบียบวาระที่ ๓ พิจารณาทบทวนร่างบทบัญญัติของรัฐธรรมนุญเป็นรายมาตรา

ที่ประชุมได้พิจารณาทบทวนร่างรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นรายมาตราทั้งฉบับ ประกอบการพิจารณาเจตนารมณ์รายมาตราซึ่งคณะอนุกรรมาธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนุญและการ จัดทำจดหมายเหตุกร่างรัฐธรรมนุญได้จัดทำขึ้น สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

นางกาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์ เลขานุการกรรมาธิการ ในฐานะประธานอนุกรรมาธิการกร่าง บทบัญญัติรัฐธรรมนุญเบื้องต้นกล่าวว่า การพิจารณาของคณะกรรมาธิการในครั้งนี้ ฝ่ายเลขานุการได้ จัดเตรียมเอกสารแนบออกสองส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการเสนอที่ประชุมเพื่อพิจารณาทบทวนทั้งฉบับอีกครั้งหนึ่ง

ส่วนที่สอง ตารางสรุปเจตนารมณ์รายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เสนอโดยคณะกรรมการสิทธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ที่ประชุมได้พิจารณาเจตนารมณ์ของร่างบทบัญญัติในแต่ละมาตราว่าบันทึกถูกต้องตรงตามมติของคณะกรรมการหรือไม่ เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญได้นำสาระสำคัญจากประเด็นการอภิปรายในแต่ละมาตราและจัดทำสรุปเจตนารมณ์รายมาตราสำหรับเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติพร้อมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อพิจารณาร่างบทบัญญัติในแต่ละมาตราพร้อมเจตนารมณ์ โดยเอกสารดังกล่าวคณะกรรมการยังมิได้พิจารณาว่าจะเห็นชอบให้นำเสนอตารางสรุปเจตนารมณ์พร้อมกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติหรือไม่

ดังนั้น หากที่ประชุมจะได้พิจารณาทบทวนบทบัญญัติรายมาตราประกอบตารางสรุปเจตนารมณ์ของแต่ละมาตราควบคู่กันไประหว่างร่างบทบัญญัติและสรุปเจตนารมณ์ของมาตราต่างๆ มีข้อความถูกต้องตามมติของคณะกรรมการหรือไม่ จะทำให้การพิจารณาเอกสารทั้งสองส่วนเสร็จไปในคราวเดียวกัน

นายคำคุณ สิริธิตสมาน โฆษกกรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ตารางสรุปเจตนารมณ์รายมาตราของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่นำเสนอต่อที่ประชุมเป็นสรุปเจตนารมณ์รายมาตรา ซึ่งเป็นเอกสารเบื้องต้นเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาและชี้แจงร่างรัฐธรรมนูญต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ และเมื่อร่างรัฐธรรมนูญผ่านกระบวนการพิจารณาของสภาปฏิรูปแห่งชาติจะมีเจตนารมณ์ฉบับสมบูรณ์อีกหนึ่งฉบับ :

๑. กรรมการสิทธิการแสดงความเห็น ดังนี้ ขอบเขตการพิจารณาเป็นสาระสำคัญที่ควรพิจารณา

๑.๑) ตั้งข้อสังเกตว่า บันทึกเจตนารมณ์ได้มีการบันทึกเกี่ยวกับประเด็นความเห็นหรือข้อเสนอแนะของสภาปฏิรูปแห่งชาติ สภานิติบัญญัติแห่งชาติและกรรมการที่แสดงความเห็นในประเด็นต่างๆ ไว้ในเจตนารมณ์ด้วยหรือไม่ เนื่องจากในตารางสรุปเจตนารมณ์รายมาตราของร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอไม่มีประเด็นดังกล่าวซึ่งในระหว่างกรพิจารณาร่างบทบัญญัติรายมาตรา กรรมการได้เสนอข้อซักไซ้และแสดงความคิดเห็นซึ่งมีทั้งส่วนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในหลายมาตรา ความเห็นหรือประเด็นการข้อซักไซ้ของกรรมการดังกล่าว ควรปรากฏในบันทึกเจตนารมณ์เพื่อสะท้อนประเด็นความเห็นที่แตกต่างในการพิจารณาของคณะกรรมการในบทบัญญัติรายมาตราต่างๆ เพื่อให้สภาปฏิรูปแห่งชาติได้รับทราบประเด็นความเห็นอย่างครบถ้วนทั้งส่วนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับร่างบทบัญญัติมาตราต่างๆ

๑.๒) ในการพิจารณาทบทวนร่างบทบัญญัติรายมาตรา กรณีที่มีความเห็นหรือข้อเสนอแนะของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่เสนอแก้ไขข้อความร่างบทบัญญัติรายมาตราในเชิงการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำซึ่งไม่ใช่การแก้ไขหลักการจะสามารถพิจารณาทบทวนได้หรือไม่

- กรณีความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติร่างรัฐธรรมนูญ ควรนำมาพิจารณาหรือไม่ และกรณีที่เห็นควรนำมาพิจารณาจะพิจารณาในขั้นตอนใด

นายคำคุณ สิทธิสมาน โฆษกกรรมการในฐานะประธานอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้ชี้แจงว่า ตารางสรุปเจตนารมณ์รายมาตรา ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณานั้น เป็นบันทึกสรุปเจตนารมณ์ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของสภาปฏิรูปแห่งชาติเท่านั้น ส่วนบันทึกเจตนารมณ์ฉบับสมบูรณ์ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญและมีรายละเอียดจำนวนมาก จะจัดทำแล้วเสร็จสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อร่างรัฐธรรมนูญผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ

บันทึกเจตนารมณ์ฉบับสมบูรณ์จะประกอบด้วยข้อมูลลำดับการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเริ่มตั้งแต่ร่างบทบัญญัติรายมาตราที่คณะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้นเสนอ ความเห็นและข้อเสนอแนะการยกร่างรัฐธรรมนูญจากทุกภาคส่วน คำขอแก้ไขของกรรมการ ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ และผลการพิจารณาของคณะกรรมการในการพิจารณาคำขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญของสภาปฏิรูปแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในแต่ละประเด็นจะมีการอ้างอิงเพื่อการสืบค้นข้อมูลการอ้างอิงบันทึกการประชุมและรายงานการประชุม (ชวเลข) ที่เกี่ยวข้องซึ่งที่ประชุมจะได้พิจารณานำบันทึกเจตนารมณ์ฉบับสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

ส่วนรูปแบบของการบันทึกเจตนารมณ์นั้น เป็นการบันทึกมติของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญว่า ที่ประชุมมีมติเห็นชอบและมีความเห็นต่อร่างบทบัญญัติรายมาตราที่เห็นชอบแล้วอย่างไร บันทึกเจตนารมณ์จึงเป็นการอธิบายความเห็นของที่ประชุมที่มีมติเห็นชอบต่อร่างบทบัญญัติในแต่ละมาตราว่ามีเจตนารมณ์อย่างไร ส่วนประเด็นความเห็นของกรรมการเสียงข้างน้อยจะปรากฏในบันทึกการประชุมและรายงานการประชุม (ชวเลข) รวมทั้งบันทึกรายละเอียดไว้ในบันทึกเจตนารมณ์ฉบับสมบูรณ์สำหรับใช้ในการสืบค้น ซึ่งโดยหลักของการบันทึกเจตนารมณ์จะบันทึกเฉพาะประเด็นหรือความเห็นที่คณะกรรมการมีมติเห็นชอบต่อร่างบทบัญญัติมาตราบั้นๆ โดยไม่บันทึกความเห็นที่เป็นความเห็นต่างไว้ในบันทึกเจตนารมณ์

ทั้งนี้ คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ที่กำหนดให้รับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี สภาปฏิรูปแห่งชาติ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และประชาชน แต่การนำความเห็นหรือข้อเสนอแนะดังกล่าวมาใช้ในการเขียนบทบัญญัติรายมาตรา คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาว่า ความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่างๆมีความเหมาะสมที่จะนำมาบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากความเห็นหรือข้อเสนอในหลายประเด็นเป็นความเห็นที่แตกต่างหรือขัดแย้งกัน ซึ่งความเห็นต่างๆ คณะกรรมการได้นำทุกความเห็นมาประกอบการพิจารณา

แนวคิดการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพร้อมตารางสรุปเจตนารมณ์รายมาตรา แตกต่างกับการร่างรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผู้กร่างจะเสนอแต่เฉพาะร่างรัฐธรรมนูญรายมาตราเท่านั้น ส่วนเอกสาร

ประกอบมีเพียงตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญฉบับเก่ากับร่างรัฐธรรมนูญโดยไม่เสนอเจตนารมณ์แต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากกระบวนการของคณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญที่นำเสนอร่างรัฐธรรมนูญพร้อมสรุป บันทึกเจตนารมณ์เพื่อให้สภาปฏิรูปแห่งชาติได้พิจารณาควบคู่ไปพร้อมกัน

ประธานกรรมการกล่าวว่ กรณีที่มีการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในร่างบทบัญญัติรายมาตรา ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งไม่ใช่การเสนอแก้ไขหลักการที่คณะกรรมการการ ได้พิจารณาเห็นชอบแล้ว สามารถพิจารณาทบทวนปรับปรุงถ้อยคำตามความเห็นหรือข้อเสนอแนะดังกล่าว เฉพาะถ้อยคำเท่านั้น แต่ถ้าเป็นข้อเสนอแนะให้แก้ไขหลักการที่คณะกรรมการมีมติในมาตราต่างๆ แล้วไม่ สามารถพิจารณาได้

ส่วนกรณีความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญ ควรนำมาพิจารณาใน ขั้นตอนการพิจารณาคำขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี และสภา ปฏิรูปแห่งชาติ ซึ่งจะมีการพิจารณาทบทวนร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับอีกครั้งหนึ่ง

จากนั้น ที่ประชุมได้พิจารณาทบทวนร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นรายมาตรา ประกอบการพิจารณาสรุปเจตนารมณ์รายมาตราของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

๑. มาตรา ๑๑๖ (๖) วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก วรรคเจ็ด วรรคแปด วรรคนั้น

บททั่วไป ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

“บททั่วไป” มีไว้เพื่อบรรยายถึงหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยไม่ต้องบัญญัติเป็น

๒. มาตรา ๑๑๖ (๗) วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก วรรคเจ็ด วรรคนั้น

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี) ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

๓. มาตรา ๑๑๖ (๘) วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก วรรคเจ็ด วรรคนั้น

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี) ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

มติของคณะกรรมการ ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

๔. มาตรา ๑๑๖ (๙) วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก วรรคเจ็ด วรรคนั้น

สรุปเจตนารมณ์ ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่าง

รัฐธรรมนูญนี้เสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี) ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

มติของคณะกรรมการ ไม่มีการแก้ไข **ไม่มีการแก้ไข**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุป

เจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่าง

รัฐธรรมนูญนี้เสนอ

๕. มาตรา ๑๑๖ (๑๐) วรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก วรรคเจ็ด วรรคนั้น

มาตรา ๒

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๓

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ในวรรคสอง คำว่า “หน่วยงานของรัฐ” จะใช้เป็นคำรวมแทนความหมายของคำว่า “หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ” เพื่อให้เนื้อหาของรัฐธรรมนูญมีความกระชับ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓ โดยไม่มีการแก้ไขและมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๔

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบ้านทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบ้านทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๕**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๕ ปวงชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบ้านทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๕ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบ้านทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๖**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบ้านทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๖ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบ้านทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๗

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๗ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้กระทำการหรือวินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการกระทำหรือการวินิจฉัยกรณีใดตามวรรคหนึ่ง สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลฎีกา ศาลปกครองสูงสุด หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน ก็ได้ แต่สำหรับศาลฎีกาและศาลปกครองสูงสุด ให้กระทำได้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีและเมื่อมีมติของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

- คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ในมาตรา ๖ และคำว่า “บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ในมาตรา ๗ มิได้หมายความว่าเฉพาะกรณีด้วยบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่หมายความว่ารวมถึงหลักกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวกับขอบเขตรัฐธรรมนูญและหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการร่างรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หลักการของบทบัญญัติในมาตรา ๗ จึงเป็นเรื่องของประเพณีการปกครองโดยแท้ ส่วนหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติมาตรา ๖ รองรับอยู่

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ การแก้ไขบทบัญญัติในวรรคหนึ่งให้มีความชัดเจนและรัดกุมยิ่งขึ้น เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินการปิดช่องว่างตามวรรคหนึ่ง

การแก้ไขกำหนดขึ้นเพื่อให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ advisory opinion เนื่องจากเมื่อมีกรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นแล้วมีความเห็นที่แตกต่างกันว่าใช่หรือไม่ จะไม่มีองค์กรที่ทำหน้าที่ชี้ขาดว่า เป็นประเพณีการปกครองหรือไม่

ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคนี้ หมายความว่าเฉพาะองค์กรที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่นั้น ๆ บุคคลอื่นโดยทั่วไปไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และที่ใช้คำว่า “ก็ได้” เพราะ

มีได้ต้องการตัดอำนาจขององค์กรนั้น ๆ ถ้าองค์กรมีคำวินิจฉัยเป็นที่ยุติ ถือว่าประเด็นตามคำวินิจฉัยเป็นที่สิ้นสุด ส่วนประเด็นที่จะเข้าสู่กระบวนการตามวรรคสองจะเป็นเฉพาะกรณีที่มีปัญหาในเรื่องการตีความที่ขัดแย้งกัน

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมแสดงความเห็นเจตนารมณ์วรรคหนึ่งของร่างมาตรา ๗ ดังนี้

ประธานกรรมการกฤษฎีกากล่าวว่า คำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ผ่านมาใช้คำว่า “ประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ซึ่งมีความหมายสองนัย ดังนี้

นัยที่หนึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ในภาษาทางวิชาการเรียกว่า หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป

นัยที่สอง ศาลฎีกาไม่ค่อยได้ใช้ แต่ศาลรัฐธรรมนูญเคยใช้ในคดีที่วินิจฉัยว่า พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาทและพระบรมวงศานุวงศ์ ไม่มีหน้าที่ต้องไปเลือกตั้ง แต่คำวินิจฉัยไม่ได้อ้างถึง ประเพณีโดยตรง แต่อ้างถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสให้เขียนบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญปี ๒๔๗๕ ห้ามหม่อมเจ้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง และนับแต่นั้นมา พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาทและพระบรมวงศานุวงศ์ ไม่ทรงเสด็จไปเลือกตั้ง ฉะนั้นตามรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ จึงไม่ทรงมีหน้าที่ต้องไปเลือกตั้ง

ดังนั้น ในการบันทึกเจตนารมณ์ของมาตรา ๗ ควรบันทึกว่า “มาตรา ๗ มิได้หมายความเฉพาะกรณี ตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร” ส่วนคำว่า “บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” หมายถึง บทบัญญัติ ซึ่งแตกต่างจากคำว่า “ประเพณีการปกครอง” หมายถึง หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป เรียกว่า General Principles of Constitution หรือ Constitution Custom

คำว่า “ประเพณีการปกครอง” ศาลฎีกาใช้ในความหมายของหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปมาโดยตลอด เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๑๓/๒๕๓๖ ที่วินิจฉัยว่า ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ ๒๖ ขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย โดยศาลฎีกาให้เหตุผลว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ตั้งแต่ปี ๒๔๙๒ ข้อที่หนึ่ง บัญญัติห้ามเอาผิดย้อนหลังทางอาญา ข้อที่สอง ห้ามบุคคลซึ่งไม่ใช่ผู้พิพากษาทำหน้าที่พิพากษาคดี ซึ่งถือเป็น General Principles of Constitution Law ดังนั้น การอธิบายคำว่า “ประเพณีการปกครอง” ในร่างมาตรา ๗ หมายความว่ารวมถึงหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญทั่วไปที่เป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญและสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานพอสมควรจนเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนเห็น ดังนี้ ศาลฎีกาได้ใช้คำนี้ในคดีที่วินิจฉัยว่า “บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” หมายถึง ประเด็นดังกล่าวมีกรรมวิธีการเสนอขอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายทั่วไปในร่างมาตรา ๗ กรณีที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติทั่วไปใช้กับกรณีที่เกิดขึ้น ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าคำว่า บทบัญญัติทั่วไปซึ่งมีความหมายรวมอยู่ในหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเขียนบทบัญญัติทั่วไปหรือหลักกฎหมายทั่วไปไว้ในร่างมาตรา ๗ ซ้ำอีก ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า “ผู้พิพากษาสามารถใช้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติทั่วไปตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้แก่กรณีที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือบทบัญญัติทั่วไปใช้กับกรณีที่เกิดขึ้นเพื่อนำหลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ จึงมีความจำเป็นต้องเขียนในร่างมาตรา ๗ ให้ใช้หลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งกรณีที่จะถือว่าเป็นประเพณีการปกครองยังไม่มี ความชัดเจนว่ากรณีใดจึงจะถือว่าเป็นประเพณีการปกครองที่สามารถนำมาใช้บังคับตามความในร่างมาตรา ๗ ดังนั้น ควรให้ใช้การเทียบเคียงกฎหมายทั่วไป หากไม่มีจึงใช้ประเพณีการปกครอง” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๖๖๖) ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นเจตนารมณ์วรรคสองของร่างมาตรา ๗ ดังนี้

- ประเด็นเรื่อง advisory opinion เนื่องจากเป็นองค์กรตุลาการที่เป็นองค์กรชี้ขาด การใช้คำว่า advisory opinion อาจมีปัญหาว่าคำวินิจฉัยผูกพันหรือไม่ผูกพัน ดังนั้น ในกรณีที่เป็นการชี้ขาดโดยองค์กรตุลาการ ผลคำวินิจฉัยชี้ขาดต้องผูกพันทุกองค์กร

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงไว้ตามร่างมาตรา ๗ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๗ ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ และการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เป็นดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

- คำว่า “รัฐธรรมนูญ” ในมาตรา ๖ และคำว่า “ประเพณีการปกครอง” ในมาตรา ๗ มิได้หมายความว่าเฉพาะตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่หมายความรวมถึงหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปที่เป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ (General Principles of Constitution) และสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานพอสมควร (Constitutional Conventions)”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่เพื่อเป็นกลไกในการดำเนินการปิดช่องว่างตามวรรคหนึ่ง

- กำหนดขึ้นเพื่อให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ชี้ขาด เนื่องจากเมื่อมีกรณีที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น แล้วมีความเห็นที่แตกต่างกันว่าใช่หรือไม่ จะไม่มีองค์กรที่ทำหน้าที่ชี้ขาดว่า เป็นประเพณีการปกครองหรือไม่

- ผู้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคนี้ หมายความว่าเฉพาะองค์กรที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่นั้น ๆ บุคคลอื่นโดยทั่วไปไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และที่ใช้คำว่า “ก็ได้” เพราะมิได้ต้องการตัดอำนาจขององค์กรนั้น ๆ ถ้าองค์กรมีคำวินิจฉัยเป็นที่ยุติ ถือว่าประเด็นตามคำวินิจฉัยเป็นที่สิ้นสุด ส่วนประเด็นที่จะเข้าสู่กระบวนการตามวรรคสองจะเป็นเฉพาะกรณีที่มีปัญหาในเรื่องการตีความที่ขัดแย้งกัน”

ภาค ๑ พระมหากษัตริย์และประชาชน **ไม่มีมีการแก้ไข**

“ภาค ๑ พระมหากษัตริย์และประชาชน”

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี)

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

หมวด ๑ พระมหากษัตริย์

ไม่มีการแก้ไข

“หมวด ๑ พระมหากษัตริย์”

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี)ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๘

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๘ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

๑. ตั้งข้อสังเกตความในวรรคสองใช้เฉพาะกรณีพระมหากษัตริย์เพียงกรณีเดียวใช้หรือไม่ เนื่องจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศบางฉบับพยายามเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญาระหว่างประเทศและพยายามเชื่อมโยงไปถึงองค์พระมหากษัตริย์ ควรเขียนเจตนารมณ์ระบุให้ชัดเจนในวรรคสองหรือไม่

ประธานกรรมการเสนอขอเพิ่มเติมเจตนารมณ์ในวรรคสองของร่างมาตรา ๘ ดังนี้ “คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า The Person of the King ซึ่งหมายความรวมทั้งพระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนพระองค์และพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐ” เนื่องจากรัฐธรรมนูญทุกฉบับตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ คำว่า “พระมหากษัตริย์” เป็นตำแหน่งประมุขของรัฐ แต่องค์พระมหากษัตริย์ หมายถึง The Person of the King กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนพระองค์และในฐานะดำรงตำแหน่งประมุขของรัฐ ซึ่งบัญญัติไว้แต่ในเฉพาะร่างมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ส่วนร่างมาตราอื่นใช้ตำแหน่งพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น โดยหลักการในร่างมาตรา ๘ เป็นการคุ้มครองพระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนพระองค์ด้วย ซึ่งในรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาหลายฉบับไม่บัญญัติคำว่า “องค์” แต่บัญญัติเพียงคำว่า “พระมหากษัตริย์”

หลักการในวรรคสองของร่างมาตรา ๘ ห้ามมิให้ผู้ใดกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐมิได้ เนื่องจากองค์พระมหากษัตริย์ได้รับความคุ้มครองตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญ ซึ่งในอนุสัญญาว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ถ้าประเทศไทยลงนามโดยไม่มีข้อสงวนจะทำให้ประมุขของรัฐถูกฟ้องร้องต่อศาลอาญาระหว่างประเทศได้ ซึ่งเป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีในสมัยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีมติไม่ให้สัตยาบันความตกลงระหว่างประเทศฉบับดังกล่าว เห็นว่าไม่ควรเขียนลักษณะดังกล่าวไว้ในเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๘ ตามที่กรรมการตั้งข้อสังเกต

๒. “องค์พระมหากษัตริย์” หมายความว่า องค์พระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนพระองค์และในฐานะดำรงตำแหน่งประมุขของรัฐ ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าใช้คำว่า “พระมหากษัตริย์” ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันใช้คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าใช้คำว่า “พระมหากษัตริย์”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงไว้ตามร่างมาตรา ๘ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๘ ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ และการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เสนอเป็นดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“คำว่า “องค์พระมหากษัตริย์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า The Person of the King ซึ่งหมายความว่า รวมทั้งพระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนพระองค์และพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐ”

มาตรา ๙

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๙ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๐

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๐ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๑

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการกล่าวว่า พระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ บัญญัติไว้ในหมวดพระมหากษัตริย์ แต่พระราชอำนาจการถอดถอนและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์บัญญัติในหมวดคณะรัฐมนตรี เนื่องจากการถอดถอนและเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นายกรัฐมนตรีต้องนำความขึ้นกราบบังคับทูล ซึ่งแตกต่างกับการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่เป็นพระราชอำนาจโดยแท้

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๑ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๒

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้”

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๒ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๓**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๑๓ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีหรือการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๓ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๔**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๑๔ องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดินและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใด ๆ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ และเพิ่มตำแหน่งที่ต้องห้ามให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่เพิ่มขึ้น

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๔ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๕

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๕ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๕ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๖

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๖ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตกลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๖ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๗

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๗ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๗ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๘ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๘ เมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๑๘ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๑๙มีการแก้ไข

“มาตรา ๑๙ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์”

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ให้วุฒิสภากำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง

มติคณะอนุกรรมการ

ที่ประชุมคณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมาโดยสภาผู้แทนราษฎร และเห็นว่าควรให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมต่อไป

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกเว้นรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขความในวรรคสองของร่างมาตรา ๑๙ ดังนี้

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๑๙ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๙ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๘ หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่น ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง”

(๒) เห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกเว้นรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๐๑**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๐๑ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

“ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน”

“ในกรณีที่ประธานองคมนตรีซึ่งได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๒๐๑ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบริหารบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)**มติของคณะกรรมการ**

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๐ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบริหารบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๑**มีการแก้ไข**

“มาตรา ๒๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๖๖

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบริหารบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขความในวรรคสามของร่างมาตรา ๒๑ ดังนี้

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๖๖”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติดังนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๒๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๑ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๑๙ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๖๖

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๖๖”

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรานี้”

(๒) เห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมาธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๒

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคสอง”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมาธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ

ประธานกรรมาธิการเสนอแก้ไขความในร่างมาตรา ๒๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระบรมราชวินิจฉัย เมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคสอง”

สรุปว่า การแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับก่อน

มาตรา ๒๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พ.ร.ก. ร.บ. ๒๕๖๗

ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐไทยคนปัจจุบัน

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๒๒ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดทำร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยเมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภาเพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคสอง”

(๒) เห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๓

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระราชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๒ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงดามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการธิการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสามของร่างมาตรา ๒๓ เป็นดังนี้

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าทีรัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง”

มติของคณะกรรมการธิการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมความของร่างมาตรา ๒๓ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๓ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามกฎหมายแต่ยรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบ และให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระราชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระราชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๒ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าทีรัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง”

(๒) เห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๘๘ หรือมาตรา ๑๘๙ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

“มาตรา ๒๔ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๑๘๘ หรือมาตรา ๑๘๙ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระราชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

“ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๖๖ ให้วุฒิสภำทำหน้าทีรัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่งหรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง”

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นการชั่วคราวตามวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๐ วรรคสาม มาใช้บังคับ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ อธิการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมามีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๔ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๕ วรรคสอง โดยไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๕ ในกรณีที่คณะองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๓ วรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๔ วรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือกองคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๔ วรรคสาม แล้วแต่กรณี”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงตามหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ อธิการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมามีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๕ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่คณะองคมนตรีปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๓ วรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๔ วรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือกองคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๐ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๔ วรรคสาม แล้วแต่กรณี”

หมวด ๒ ประชาชน

ไม่มีการแก้ไข

“หมวด ๒

ประชาชน”

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี)ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิฯ (ไม่มี)มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิฯ มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

ส่วนที่ ๑ ความเป็นพลเมืองและหน้าที่พลเมือง

ไม่มีการแก้ไข

“ส่วนที่ ๑

ความเป็นพลเมืองและหน้าที่พลเมือง”

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี)ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิฯ (ไม่มี)มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิฯ มีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๖

มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๖ ประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นพลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดี มีวินัย เคารพธงชาติในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม รู้รักสามัคคี มีความเพียร และพึ่งตนเอง

พลเมืองต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือไม่ช่วยให้เกิดการเลือกปฏิบัติ เป็นปฏิปักษ์ หรือใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

รัฐมีหน้าที่ต้องปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนจัดให้มีการศึกษาอบรมในทุกระดับ ทุกประเภท และทุกกลุ่มอายุ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามมาตรานี้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะกรรมการสิทธิฯ บันทึกลงมติว่า รัฐธรรมนูญและกฎการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ประชาชนชาวไทย

- คำว่า “ประชาชน” หมายถึง คนทั้งหมดหรือแต่ละบุคคลก็ได้ (ถ้าเป็นบรรพบุรุษของพลเมืองที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง) มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม มีหน้าที่ต้อง

- คำว่า “บุคคล” หมายถึง คนสัญชาติใดก็ได้ ซึ่งรวมถึงคนที่ไม่มีสัญชาติด้วย
- คำว่า “พลเมือง” จะต้องเป็นคนที่มิใช่สัญชาติไทยเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็สัญชาติไทยโดยการเกิดหรือการแปลงสัญชาติก็ตาม

- ความเป็นพลเมืองไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องมีอุดมการณ์ในการทำหน้าที่ให้กับพลเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตย ดังนั้น จึงสมควรบัญญัติความในมาตราไว้ในส่วนนี้ มากกว่าการนำไปบัญญัติไว้ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- เพื่อกำหนดสิ่งที่พลเมืองที่ไม่พึงกระทำ ซึ่งอาจจะเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยนำหลักการมาจาก ข้อ ๒๐ (๒) ของ ICCPR (การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย)

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- เพื่อให้มีความสำคัญกับ Civic Education โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการในเรื่องดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับกลไกตามมาตรา ๓๕ (๑๐) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิ

ประเด็นการพิจารณาร่างมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๖ เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิพลเมืองในวาระวรรคสองของมาตรา ๒๖ เป็น “พลเมืองต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือไม่ยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน” เพื่อให้แสดงถึงความเป็นค่านาม

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งของ มาตรา ๒๖ ผู้แทนผู้สังเกตการณ์ของคณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศศาสตราจารย์มานิตย์ จุ่มปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้แสดงความเห็นว่า ควรปรับถ้อยคำในเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งจาก “...จึงสมควรบัญญัติความในมาตราไว้ในส่วนนี้...” เป็น “จึงสมควรบัญญัติความดังกล่าวไว้ในส่วนนี้...”

มีกรรมาธิการตั้งข้อซักถามว่า คำว่า “ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตย” ในเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งมีความหมายว่าอย่างไร ผู้สังเกตการณ์ของคณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศศาสตราจารย์มานิตย์ จุ่มปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้ตอบข้อซักถามว่า คำว่า “ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตย” หมายถึง การทำให้ความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ประธานกรรมาธิการกล่าวว่า ความเป็นพลเมืองไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เกิดจากการปลูกฝังของรัฐ ในรากฐานหลักการที่เป็นประชาธิปไตยและหลักการประชาธิปไตยที่ประเทศไทยมีอยู่มาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีแล้ว ดังนั้น การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะบัญญัติเกี่ยวกับพลเมืองในมาตรา ๒๖ นั้นจึงเป็นการ

กรรมวิธีการแสดงความเห็นและตั้งข้อซักถาม ดังนี้

- ควรแก้ไขเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง เป็น “ความเป็นพลเมืองเป็นรากฐานประชาธิปไตยแต่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องปลูกฝังความเป็นพลเมืองและสร้างอุดมการณ์ในการทำหน้าที่ให้กับพลเมือง ดังนั้น จึงสมควรบัญญัติความดังกล่าวไว้ในส่วนนี้ มากกว่าการนำไปบัญญัติไว้ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ”

- ในเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง “คำว่า “บุคคล” หมายถึง คนสัญชาติใดก็ได้ ซึ่งรวมถึงคนที่ไม่สัญชาติด้วย” มีความหมายรวมถึงนิติบุคคลด้วยหรือไม่

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญ ได้ตอบข้อซักถามว่า คำว่า “บุคคล” ในที่นี้ หมายถึง สิทธิของบุคคลธรรมดา

มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การเป็นผู้ทรงสิทธิในรัฐธรรมนูญนั้น นิติบุคคลหรือคณะบุคคลก็สามารถเป็นผู้ทรงสิทธิได้เท่าที่สภาพแห่งสิทธิจะเปิดช่องให้นิติบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ทรงได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรเพิ่มความในเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งเป็น “คำว่า “บุคคล” หมายถึง คนสัญชาติใดก็ได้ ซึ่งรวมถึงคนที่ไม่สัญชาติด้วย และหมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วยเท่าที่สภาพแห่งสิทธิและเสรีภาพจะเปิดช่องให้”

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของวรรคสอง ผู้ที่เสนอเป็น “ผู้ทรงสิทธิ” ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มี ๒ ประเด็น ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรแก้ไขเจตนารมณ์ของวรรคสองเป็น “เพื่อกำหนดสิ่งที่พลเมืองที่ไม่พึงกระทำ ซึ่งอาจจะเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคม...” เพราะมาตรานี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำพูดที่ก่อให้เกิดความเกลียดชัง (hate speech) ไม่ควรใช้คำว่า “ผู้ทรงสิทธิ”

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของวรรคสาม

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรแก้ไขเจตนารมณ์ของวรรคสามเป็น “เพื่อให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (civic education)...” เพื่อให้มีความหมายที่สมบูรณ์ขึ้น

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้ แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ แก้ไขเพิ่มเติม (๑) แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๒๖ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๖ ประชาชนชาวไทยในฐานะที่เป็นพลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดี มีวินัย ตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม รู้รักสามัคคี มีความเพียร และพึ่งตนเอง

พลเมืองต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือไม่ยั่วให้เกิดการเลือกปฏิบัติ ทุกรเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

ผู้ทรงสิทธิในรัฐธรรมนูญนี้ ได้แก่ พลเมืองไทยที่มีสัญชาติไทย หรือพลเมืองไทยที่มีสัญชาติอื่นที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายไทย และพลเมืองไทยที่มีสัญชาติอื่นที่เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายไทย

รัฐมีหน้าที่ต้องปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่านิยมประชาธิปไตย ตลอดจนจัดให้มีการศึกษาอบรมในทุกระดับ ทุกประเภท และทุกกลุ่มอายุ เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามมาตรฐานนี้”

(๒) แกไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เป็นดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นมาใหม่

- คำว่า “ประชาชน” หมายถึง คนทั้งหมดหรือแต่ละบุคคลก็ได้

- คำว่า “บุคคล” หมายถึง คนสัญชาติใดก็ได้ ซึ่งรวมถึงคนที่ไม่ใช่สัญชาติด้วย และหมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วยเท่าที่สภาพแห่งสิทธิและเสรีภาพจะเปิดช่องให้

- คำว่า “พลเมือง” จะต้องเป็นคนที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็สัญชาติไทยโดยการเกิดหรือการแปลงสัญชาติก็ตาม

- ความเป็นพลเมืองเป็นรากฐานประชาธิปไตยแต่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องปลูกฝังความเป็นพลเมืองและสร้างอุดมการณ์ในการทำหน้าที่นี้ให้กับพลเมือง ดังนั้น จึงสมควรบัญญัติความดังกล่าวไว้ในส่วนนี้ มากกว่าการนำไปบัญญัติไว้ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“เพื่อกำหนดสิ่งที่ไม่พึงกระทำ ซึ่งอาจจะเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคม โดยนำหลักการมาจาก ข้อ ๒๐ (๒) ของ ICCPR (การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย)”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“เพื่อให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (civic education) โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินกรในเรื่องดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับกลไกตามมาตรา ๓๕ (๑๐) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗”

บทบัญญัติของวรรคสี่ คือ

มาตรา ๒๗. พลเมือง มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและไม่มีสิทธิเรียกร้องให้มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๗ พลเมืองมีหน้าที่ดังต่อไปนี้
(๑) ปกป้องและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

(๒) ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด

(๓) เสียภาษีอากรโดยสุจริต

(๔) ใช้สิทธิทางการเมืองโดยสุจริตและมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม

(๕) ช่วยเหลือราชการ ช่วยเหลือในการป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ รับการศึกษาอบรม ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพโดยสุจริต ปกป้อง พิทักษ์ อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งสงวนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๑) คือ คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๒) คือ คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มข้อความ “โดยเคร่งครัด” เพื่อเน้นย้ำให้พลเมืองเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) คือ การเสียภาษีเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาชน จึงต้องแยกเป็นอนุมาตราใหม่ เพื่อให้สื่อความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และให้ประชาชนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการเสียภาษี

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๔) คือ ปรับเนื้อหาให้ถูกต้องตามหลักการให้การใช้สิทธิทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติเป็นสิทธิ ไม่ใช่หน้าที่ และกำหนดให้พลเมืองมีหน้าที่ต้องใช้สิทธิเหล่านั้นโดยสุจริตและมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๕) คือ คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มหน้าที่ในการช่วยเหลือในการป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ และการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพโดยสุจริต

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๒) รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประธานกรรมการเสนอให้แก้ไขเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๒) เป็น “คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มข้อความ “โดยเคร่งครัด” เพื่อเน้นย้ำให้พลเมืองเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗”

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓)

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้ เบื้องต้นได้พิจารณาว่าหากแก้ไขเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) หากต้องการกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่เสียภาษี ก็ควรต้องแก้ไขเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) ที่ระบุว่า “ให้ประชาชนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการเสียภาษี” โดยต้องระบุคำที่มีความหมายในเชิงบังคับให้ประชาชนต้องเสียภาษี

- เสนอให้ระบุในเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) ว่า “...ให้ประชาชนทุกคนที่มีรายได้และมีหมายเลขประจำตัวผู้เสียภาษีมีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้ถูกต้อง”

ประธานกรรมาธิการเสนอให้แก้ไขเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) เป็น “...ให้ประชาชนต้องไม่หลีกเลี่ยงการเสียภาษี” ส่วนข้อเสนอให้ระบุในเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) ว่า “...ให้ประชาชนทุกคนที่มีรายได้และมีหมายเลขประจำตัวผู้เสียภาษีมีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้ถูกต้อง” ให้นำไประบุไว้ในภาค ๔ การปฏิรูปและการสร้างความปรองดอง

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๔)

กรรมาธิการแสดงความเห็น ดังนี้

- จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ประชาชนร้อยละ ๖๔ ต้องการให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ไม่ใช่เป็นสิทธิ

- ความเข้าใจของประชาชนอาจเกิดจากการที่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ แต่การกำหนดว่า ประชาชนมีหน้าที่ในการใช้สิทธิทางการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว

ประธานกรรมาธิการกล่าวว่า การกำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่จะทำให้มีผลกับประชาชนหลายประการ กล่าวคือ ทำให้ประชาชนที่ไม่ไปใช้สิทธิทางการเมืองเสียสิทธิบางประการ และไม่ได้ทำให้การซื้อสิทธิขายเสียงลดลงแต่อย่างใด

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๕)

กรรมาธิการแสดงความเห็นว่า ควรเพิ่มคำว่า “ช่วยเหลือกิจการของชุมชนและสังคม” เพื่อให้พลเมืองเป็นพลเมืองที่เป็นผู้ให้ในสังคมที่ได้อาศัยอยู่

ประธานกรรมาธิการกล่าวว่า ให้เพิ่มความในเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๕) ว่า “คำว่า “ช่วยเหลือราชการ” หมายความว่ารวมถึงการช่วยเหลือชุมชนด้วย”

มติของคณะกรรมาธิการ

ที่ประชุมคณะกรรมาธิการมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๗ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ ที่คณะกรรมาธิการชั้นที่กเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๑) คือ “ขบวนการประชาธิปไตย” คือ ประชาชนที่มีสิทธิและหน้าที่ในการ “คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐” การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของสภาผู้แทนราษฎร เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๒) คือ

“คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มข้อความ “โดยเคร่งครัด” เพื่อเน้นย้ำให้พลเมืองเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗”

ประธานกรรมาธิการได้ขอความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะกรรมาธิการรัฐธรรมนูญว่าด้วยร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ที่ประชุมคณะกรรมาธิการมีมติ ดังนี้

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๓) คือ

“การเสียภาษีเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาชน จึงต้องแยกเป็นอนุมาตราใหม่ เพื่อให้สื่อความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และให้ประชาชนต้องไม่หลีกเลี่ยงการเสียภาษี”

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๔) คือ

“ปรับเนื้อหาให้ถูกต้องตามหลักการให้การใช้สิทธิทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ เป็นสิทธิ ไม่ใช่หน้าที่ และกำหนดให้พลเมืองมีหน้าที่ต้องใช้สิทธิเหล่านั้นโดยสุจริตและมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม”

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๗ (๕) คือ

“- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มหน้าที่ในการช่วยเหลือในการป้องกันและขจัด การทุจริตและประพฤติมิชอบ และการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพโดยสุจริต

- คำว่า “ช่วยเหลือราชการ” หมายความว่ารวมถึงการช่วยเหลือชุมชนด้วย”

มาตรา ๒๘

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๒๘ พลเมืองซึ่งเข้าไปทำหน้าที่ในสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ สมัชชาพลเมือง สภาตรวจสอบภาคพลเมือง และองค์กรอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนี้เพื่อให้บุคคลทำหน้าที่พลเมือง ย่อมปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีเกียรติอย่างเข้มแข็ง โดยปราศจากอคติและด้วยความเสียสละ และให้ได้รับค่าใช้จ่ายบางประการที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบ้านตึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ กำหนดให้พลเมืองซึ่งเข้าไปทำหน้าที่ในสมัชชาพลเมือง สภาตรวจสอบภาคพลเมือง สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ต้องปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ปราศจากอคติ และจะต้องเข้ามาทำหน้าที่โดยไม่หวังประโยชน์ตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น โดยไม่มุ่งหวังในเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่น ตลอดจนเครื่องมือ เครื่องแบบ หรือเครื่องประดับที่แสดงเกียรติคุณ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ : (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๘ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบ้านตึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

ส่วนที่ ๒ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ไม่มีการแก้ไข

“ส่วนที่ ๒

สิทธิและเสรีภาพของบุคคล”

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี)

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีแก้ไข

ตอนที่ ๑ บททั่วไป

ไม่มีแก้ไข

“ตอนที่ ๑

บททั่วไป”

สรุปเจตนารมณ์ (ไม่มี)

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างเดิมโดยไม่มีแก้ไข

มาตรา ๒๙

ไม่มีแก้ไข

“มาตรา ๒๙ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

๑. คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เพื่อให้สอดคล้องกับความคุ้มครองตามมาตรา ๔ และวรรคสองของมาตรานี้

๒. “หน่วยงานของรัฐ” ตามวรรคนี้ หมายถึง หน่วยงานใดก็ตามที่ใช้อำนาจมหาชน

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

๑. คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

๒. การใช้อำนาจตามมาตรานี้ มีความหมายรวมถึงการกระทำและการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

๓. การใช้อำนาจตามมาตรานี้

๔. การใช้อำนาจตามมาตรานี้ เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่

- การปฏิบัติหน้าที่โดยผู้มีอำนาจหรือผู้ใช้อำนาจรัฐที่มีอำนาจเหนือเอกชนในภาค ๒ ผู้ว่าการเมืองที่ดีและสถาบันการเมือง หมวด ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน ได้มีการบัญญัติในเรื่องของหน้าที่ของราชการหรือผู้มีอำนาจรัฐไว้แล้ว

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการสอบถามว่า คำว่า “คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐” เป็นการคงตามหลักการของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ หรือรวมถึงหลักการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ด้วยหรือไม่

นางกาญจนารัตน์ สิริโรจน์ เลขานุการกรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น กล่าวว่า เนื้อหาในตารางสรุปเจตนารมณ์รายมาตราของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นเพียงสรุปเบื้องต้นเพื่อเสนอให้สภาปฏิรูปแห่งชาติพิจารณาประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นรายมาตรา ดังนั้น ส่วนใดที่ไม่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ก็จะระบุว่า “คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐” โดยส่วนที่เป็นเจตนารมณ์อย่างละเอียดจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ประธานกรรมการกล่าวว่า คำว่า “คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐” เป็นการคงตามหลักการของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แต่ไม่ได้รวมถึงหลักการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๒๙ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอ

มาตรา ๓๐ สิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐและหน่วยงานของรัฐ ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๐ สิทธิของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐและหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผล แต่การดำเนินการดังกล่าว ให้รัฐดำเนินการเพิ่มขึ้นตามความสามารถทางการคลังของรัฐ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่าเป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อเน้นย้ำให้รัฐรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้สัมฤทธิ์ผล แต่ต้องเป็นไปตามความสามารถทางการคลังของรัฐ

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- ตามมาตรานี้ เป็นการรับรอง progressive rights คือ การพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผล อย่างเหมาะสม และตามความสามารถทางการคลังของรัฐ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถมีแนวทางในการวินิจฉัยที่ชัดเจนเมื่อได้รับการฟ้องร้องในเรื่องการเข้าถึงสิทธิ ดังนั้น ต้องระบุไว้ในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วย

- ตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้จะต้องเพิ่มคำว่า “และเพิ่มขึ้น” ด้วย

- เสนอให้แก้ไขเจตนารมณ์ของมาตรา ๓๐ ว่า “เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อเน้นย้ำให้รัฐรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้สัมฤทธิ์ผล และเพิ่มขึ้นโดยเป็นไปอย่างเหมาะสม สมเหตุสมผล และตามความสามารถทางการคลังของรัฐ”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๐ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เป็นดังนี้

“เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อเน้นย้ำให้รัฐรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้สัมฤทธิ์ผล และเพิ่มขึ้นโดยเป็นไปอย่างเหมาะสม สมเหตุสมผล และตามความสามารถทางการคลังของรัฐ”

มาตรา ๓๑

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๑ บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้”

ในกรณีที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้พบเห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดได้ ในการนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้เลิกการกระทำดังกล่าวและสั่งการอื่นได้ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ แต่การใช้สิทธิเช่นว่านี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

คงหลักการเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- มาตรานี้เป็นหลักการที่แสดงเจตจำนงว่า บุคคลทั้งหลายมีสิทธิที่จะเข้ามาปกป้องหลักการสูงสุดของรัฐ โดยการให้ผู้พบเห็นมีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดได้

- หลัก “Militant Democracy” เป็นหลักในระบอบประชาธิปไตยที่มีกลไกการป้องกันตนเอง เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลใดมาล้มล้างระบอบได้

- ตัดเรื่องการยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามวรรคสาม และวรรคสี่ ของมาตรา ๖๘ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ออก และปรับปรุงให้การร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะเป็นเรื่องรายละเอียด

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- ตัดคำว่า “พรรคการเมือง” เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดเรื่องยุบพรรคการเมือง

- เพิ่มคำว่า “กลุ่มบุคคล” เพื่อให้ครอบคลุมไปถึงกลุ่มบุคคลที่จะถูกร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญว่ากระทำการตามวรรคหนึ่ง

- เพิ่มคำว่า “สั่งการอื่น” เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจใช้มาตรการชั่วคราว เพื่อระงับ ยับยั้ง หรือดำเนินการอื่นที่จำเป็นเพื่อให้หยุดการกระทำต่าง ๆ ตามวรรคหนึ่ง

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง

กรรมการสิทธิมนุษยชนแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ควรตัดคำว่า “Militant Democracy” เพราะเป็นประเด็นที่ขยายไปถึงการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ยังขัดแย้งกันอยู่ (controversial)

- ควรแก้ไขคำว่า “Militant Democracy” เป็น “ประชาธิปไตยที่มีกลไกปกป้องตนเอง”

- ควรแก้ไขเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งเป็น “มาตราเป็นการยอมรับในหลักการประชาธิปไตยที่ต้องมีกลไกเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลใดอ้างสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองให้มาล้มล้างระบอบนี้ได้”

ประเด็นการพิจารณาเจตนารมณ์ของวรรคสอง

มีกรรมการสิทธิมนุษยชนแสดงความคิดเห็นว่า ควรเพิ่มเจตนารมณ์ของวรรคสองเป็น “เปลี่ยนคำว่า “ผู้ทราบ” ตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็น “ผู้พบเห็น” เพื่อให้มีความหมายที่กว้างขึ้น ทั้งนี้ ผู้พบเห็นไม่จำเป็นต้องพบเห็นการกระทำตามวรรคหนึ่งด้วยตนเองได้”

มติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๑ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญเสนอเป็นดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- คงหลักการเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

- มาตรานี้เป็นหลักการที่แสดงเจตจำนงว่า บุคคลทั้งหลายมีสิทธิที่จะเข้ามาปกป้องหลักการสูงสุดของรัฐ โดยการให้ผู้พบเห็นมีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดได้

- มาตรานี้เป็นการยอมรับในหลักการประชาธิปไตยที่ต้องมีกลไกเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลใดอ้างสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองให้มาล้มล้างระบอบนี้ได้

- ตัดเรื่องการยุบพรรคการเมืองและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตามวรรคสาม และวรรคสี่ ของมาตรา ๖๘ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ออก และปรับปรุงให้การร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ เพราะเป็นเรื่องรายละเอียด”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- ตัดคำว่า “พรรคการเมือง” เพื่อให้สอดคล้องกับการตัดเรื่องยุบพรรคการเมือง

- เพิ่มคำว่า “กลุ่มบุคคล” เพื่อให้ครอบคลุมไปถึงกลุ่มบุคคลที่จะถูกร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญว่ากระทำการตามวรรคหนึ่ง

- เปลี่ยนคำว่า “ผู้ทราบ” ตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็น “ผู้พบเห็น” เพื่อให้มีความหมายที่กว้างขึ้น ทั้งนี้ ผู้พบเห็นไม่จำเป็นต้องพบเห็นการกระทำตามวรรคหนึ่งด้วยตนเองก็ได้

- เพิ่มคำว่า “สิ่งการอื่น” เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจใช้มาตรการชั่วคราว เพื่อระงับ ยับยั้ง หรือดำเนินการอื่นที่จำเป็นเพื่อให้หยุดการกระทำต่าง ๆ ตามวรรคหนึ่ง”

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใด และย่อมใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการใด

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมมีเสรีภาพที่จะกระทำการใด และย่อมใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง ในกรณีที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิหรือเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่หากเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิหรือเสรีภาพให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกฎหมายกำหนดดังกล่าว บุคคลก็ย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลได้โดยตรง”

การตรากฎหมายเพื่อกำหนดการใช้สิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลตามวรรคสาม จะกระทบต่อขอบเขตแห่งสิทธิ หรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเกินสมควรตามหลักความได้สัดส่วน มิได้รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครอง ส่งเสริม และช่วยเหลือให้การใช้สิทธิและเสรีภาพเป็นไปอย่างเหมาะสม”

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การนับถือศาสนา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การนับถือศาสนา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา การนับถือศาสนา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
- ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ไม่ได้อยู่ภายใต้เรื่องสิทธิเสรีภาพ จึงต้องแยกจากรเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

- หลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ (respect) รัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ (protect) และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ (fulfill) โดยการที่รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ อยู่ในความวรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนหลักรัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ จะอยู่ในวรรคท้าย

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- เป็นหลักการที่เพิ่มขึ้นใหม่เพื่อกำหนดให้บุคคลใช้สิทธิทางศาล ให้รัฐหน้าที่ต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้โดยตรงแม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายรับรองสิทธิหน้าที่รับรองสิทธิและเสรีภาพก็ตาม

- สิทธิเสรีภาพใดที่มีกฎหมายกำหนดกรอบแห่งสิทธิแล้วให้บุคคลมีสิทธิเท่าที่กฎหมายบัญญัติ แต่หากฝ่ายนิติบัญญัติไม่บัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิ ก็เป็นอำนาจของศาลที่จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตแห่งสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้แทน

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดกรอบการตรากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิหรือเสรีภาพ

เจตนารมณ์ของวรรคห้า คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สิทธิและเสรีภาพ (positive right)

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้: กรรมการประจำคณะรัฐมนตรีและกรรมการประจำศาลรัฐธรรมนูญ

- เสนอให้เพิ่มเติมเจตนารมณ์ว่ามาตรานี้เป็นเรื่องของเสรีภาพทั่วไปของบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องมีข้อจำกัดว่าไม่สามารถละเมิดสิทธิหรือเป็นปฏิปักษ์กับบุคคลอื่นได้ และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี โดยหากบุคคลใดไม่อาจอ้างเสรีภาพเฉพาะเรื่องได้ก็จะสามารถอ้างเสรีภาพทั่วไปตามมาตรานี้ได้ทราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิหรือไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อบุคคลอื่น และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี ดังนี้ “มาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง ได้มีการบัญญัติเรื่องเสรีภาพที่จะกระทำการใด ถือว่าเป็นเสรีภาพทั่วไปของบุคคล ในกรณีที่ไมอาจอ้างเสรีภาพเฉพาะเรื่องได้”

- เสนอให้ปรับถ้อยคำในเจตนารมณ์ในวรรคแรกของมาตรานี้ที่ว่า “ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ไม่ได้อยู่ภายใต้เรื่องสิทธิเสรีภาพ จึงต้องแยกจากรเรื่องสิทธิและเสรีภาพ” ให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้ชี้แจงว่า ถ้อยคำในเจตนารมณ์วรรคแรกของมาตรานี้ที่ว่า “ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ไม่ได้อยู่ภายใต้เรื่องสิทธิเสรีภาพ จึงต้องแยกจากเรื่องสิทธิและเสรีภาพ” ได้นำมาจากการอภิปรายแสดงความคิดเห็นของคณะกรรมการที่ปรากฏในบันทึกการประชุม เดิมมีการกำหนดเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้เท่านั้น แต่เมื่อที่ประชุมคณะกรรมการมีความเห็นว่าในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้สิทธิและเสรีภาพจึงได้มีการแยกทั้งสองเรื่องนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจน

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการ ในฐานะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้ชี้แจงว่า มีความเห็นที่แตกต่างกันในทางวิชาการว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิและเสรีภาพ หรือสามารถแยกออกจากสิทธิและเสรีภาพได้ หรือเป็นหลักการทั่วไป ซึ่งในท้ายที่สุดทางวิชาการนั้นมีความเห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่สามารถแยกออกจากสิทธิและเสรีภาพได้ มนุษย์มีศักดิ์ศรีมนุษย์จึงมีสิทธิและเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นบ่อเกิดแห่งสิทธิและเสรีภาพ

จากนั้นที่ประชุมคณะกรรมการได้มีมติแก้ไขเพิ่มเติมเจตนารมณ์ในส่วนที่ว่า “ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ไม่ได้อยู่ภายใต้เรื่องสิทธิเสรีภาพ จึงต้องแยกจากเรื่องสิทธิและเสรีภาพ” เป็นต้นนี้ “ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่อาจแยกออกมาจากสิทธิและเสรีภาพได้ จึงบัญญัติแยกต่างหากจากเรื่องสิทธิและเสรีภาพ” เพื่อให้มีความเหมาะสมและชัดเจน

อนุกรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้: **ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ**

เสนอให้ตัดถ้อยคำอังกฤษที่ปรากฏอยู่ในเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งของมาตรานี้ เนื่องจากถ้อยคำภาษาไทยให้ความหมายที่ชัดเจนอยู่แล้ว

- การดำเนินการของรัฐที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น แบ่งเป็นสามระดับ คือ ระดับแรก คือ การเคารพยอมรับว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นมีอยู่จริง ระดับที่สอง คือ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และ ระดับที่สาม การเติมเต็มสิทธิของพลเมืองที่จะพึงมีพึงได้ และเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมเจตนารมณ์ในวรรคหนึ่งของมาตรานี้จากเดิม “หลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ (respect) รัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ (protect) และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ (fulfill) โดยการที่รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ อยู่ในความวรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนหลักรัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ จะอยู่ในวรรคท้าย” เป็นต้นนี้ “หลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ คุ้มครองเสรีภาพ และเติมเต็มในสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนพึงมีหรือพึงได้ตามรัฐธรรมนูญนี้ โดยการที่รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ อยู่ในความวรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนหลักรัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ จะอยู่ในวรรคท้าย”

- เสนอให้ปรับเปลี่ยนคำว่า “เติมเต็ม” เป็น “เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น”

ศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ชี้แจงว่า “การเติมเต็ม” เป็นคำที่มีความหมายที่ชัดเจนอยู่แล้ว

- ควรคงภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และคำว่า respect, protect และ fulfill เป็นภาษาสากลที่มีความเข้าใจเป็นการทั่วไป

- ประเด็นเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีที่มาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right : UDHR) และรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงเสนอให้เพิ่มเติมเจตนารมณ์ในมาตรา ๒๙ เพื่อให้เห็นชัดเจนว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้สิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right : UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ซึ่งเป็นบ่อเกิดพื้นฐานของเรื่องสิทธิมนุษยชน และเมื่อรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอาจไม่ต้องไปกำหนดประเด็นการเพิ่มเติมในสิทธิเสรีภาพในเจตนารมณ์ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๓๒

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการในฐานอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้ชี้แจงว่า มีการให้ความเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญนี้โดยการเคารพผ่านกฎหมายสูงสุด (รัฐธรรมนูญ) ซึ่งเป็นกฎหมายภายใน หากไปกำหนดเจตนารมณ์ไว้ในมาตรา ๒๙ ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามหรือสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right : UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) จะผิดกับหลักการที่คณะกรรมการพิจารณาได้พิจารณา อีกทั้งประเด็นดังกล่าวยังเป็นประเด็นที่คณะกรรมการพิจารณาไม่เห็นด้วยแล้ว

- เสนอให้ปรับปรุงเจตนารมณ์ในวรรคหนึ่งของมาตรานี้ให้ชัดเจนขึ้นกว่าเดิม โดยกำหนดในเจตนารมณ์ว่าหลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ (obligation to respect) คือ รัฐต้องเคารพและไม่ทำละเมิดเสียเอง รัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ (obligation to protect) ซึ่งรวมทั้งไม่ให้เอกชนหรือบุคคลที่สามไปกระทำละเมิดด้วย และรัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธินั้นเป็นจริง (obligation to fulfill) โดยเฉพาะสิทธิที่มีลักษณะเป็น progressive realization of rights และต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึง ใช้ และมีสิทธินั้นอย่างเต็มที่

- เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเพิ่มเติมคำในภาษาไทยกำกับคำว่า progressive realization of rights

- เสนอให้ใช้คำว่า “ให้รัฐดำเนินการเพิ่มขึ้นตามความสามารถ” เช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๐ จากนั้นที่ประชุมมีมติแก้ไขเพิ่มเติมเจตนารมณ์ในวรรคหนึ่งของมาตรานี้ จากเดิม “หลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ (respect) รัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ (protect) และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ (fulfill) โดยกรณีที่รัฐต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ อยู่ในความวรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนหลักรัฐต้องคุ้มครองเสรีภาพ และรัฐมีหน้าที่ในเรื่องเสรีภาพ จะอยู่ในวรรคท้าย” เป็นดังนี้ “หลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ (obligation to respect) ต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (obligation to protect) และรัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธิของบุคคลเป็นจริง โดยเฉพาะสิทธิที่มีลักษณะเป็นการเพิ่มขึ้นตาม

ความสามารถ (progressive realization of rights) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ใช้ และมีสิทธินั้นอย่างเต็มที่ (obligation to fulfill) โดยการที่รัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ อยู่ในความวรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนหลักรัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และรัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธิของบุคคลเป็นจริง จะอยู่ในวรรคท้าย”

- เสนอให้ปรับถ้อยคำภาษาอังกฤษ จากเดิม “(obligation to respect) (obligation to protect) (obligation to fulfill)” เป็นดังนี้ “(obligation to respect, protect, fulfill)” เพื่อเป็นการประหยัดถ้อยคำภาษาอังกฤษ

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ รองประธานกรรมการ คนที่สาม ได้กล่าวว่า ควรคงภาษาอังกฤษไว้ท้ายถ้อยคำภาษาไทยจะทำให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากกว่า

- ในมาตรา ๒๙ ควรมีการกำหนดเจตนารมณ์เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เรื่องสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นการยืนยันปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน และประเทศไทยมีพันธะที่จะต้องปฏิบัติตาม รวมทั้งเป็นฐานในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความเป็นสากล และสามารถชี้แจงกับประชาชนได้

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ รองประธานกรรมการ คนที่สาม ได้กล่าวว่า ไม่ควรกำหนดเจตนารมณ์ในมาตรา ๒๙ ว่าเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นไปตามหรือสอดคล้องกับปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เนื่องจากเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หยิบยกขึ้นมาครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยไม่ได้มีการพิจารณาถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนจากปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เจตนารมณ์ในมาตรานี้จึงเหมือนกับเจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีการยอมรับกันภายในซึ่งอาจสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนของปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง แต่ก็ไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในเจตนารมณ์

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการ ในฐานะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้ชี้แจงว่า เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีรากมาจากรัฐธรรมนูญของสองประเทศคือ ประเทศเยอรมันที่มีการกระทำทารุณโหดร้ายกับชีวิตของมนุษย์ และประเทศแอฟริกาใต้ที่มีการเหยียดผิวของคนผิวขาวต่อคนผิวดำ ฉะนั้นทั้งสองประเทศจึงเป็นแหล่งกำเนิดหลักสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีสาระสำคัญสองประการ คือ หลักในชีวิตร่างกาย และหลักความเสมอภาค ซึ่งเป็นสาระสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงร่างมาตรา ๓๒ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) มีมติแก้ไขเพิ่มเติมสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ เป็นดังนี้

“เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่อาจแยกออกมาจากสิทธิและเสรีภาพได้ จึงบัญญัติแยกต่างหากจากเรื่องสิทธิและเสรีภาพ

- หลักการสำคัญในมาตรานี้ คือ รัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ (obligation to respect) ต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (obligation to protect) และรัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธิของบุคคลเป็นจริง โดยเฉพาะสิทธิที่มีลักษณะเป็นการเพิ่มขึ้นตามความสามารถ (progressive realization of rights) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ไข่ และมีสิทธินั้นอย่างเต็มที่ (obligation to fulfill) โดยการที่รัฐต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ อยู่ในความวรรคหนึ่งและวรรคสอง ส่วนหลักรัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และรัฐมีหน้าที่ทำให้สิทธิของบุคคลเป็นจริง จะอยู่ในวรรคท้าย

- มาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง ได้มีการบัญญัติเรื่องเสรีภาพที่จะกระทำการใด ถือว่าเป็นเสรีภาพทั่วไปของบุคคล ในกรณีที่ไม่อาจอ้างเสรีภาพเฉพาะเรื่องได้

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- เป็นหลักการที่เพิ่มขึ้นใหม่เพื่อกำหนดให้บุคคลใช้สิทธิทางศาล ให้รัฐมีหน้าที่ต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้โดยตรงแม้ยังไม่มีกรตรากฎหมายรับรองสิทธิหน้าที่ที่ได้รับการรับรองสิทธิและเสรีภาพก็ตาม

- สิทธิเสรีภาพใดที่มีกฎหมายกำหนดกรอบแห่งสิทธิแล้วให้บุคคลมีสิทธิเท่าที่กฎหมายบัญญัติ แต่หากฝ่ายนิติบัญญัติไม่บัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตแห่งการใช้สิทธิ ก็เป็นอำนาจของศาลที่จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตแห่งสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้แทน

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดกรอบการตรากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิหรือเสรีภาพ

เจตนารมณ์ของวรรคห้า คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สิทธิและเสรีภาพ (positive-right)

มาตรา ๓๓

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๓ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้น มิได้

โดยที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแก่การกระทำของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บทบัญญัติวรรคหนึ่งใช้บังคับแก่การกระทำของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บทบัญญัติวรรคสองใช้บังคับแก่การกระทำของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนที่กเจตนาารมณัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร้างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนาารมณัฐธรรมนูญ ดังนี้

- คงหลักการเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

มติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีมติให้คงร่างมาตรา ๓๓ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติให้คงสรุปเจตนาารมณัฐธรรมนูญที่คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนที่กเจตนาารมณัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร้างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

ตอนที่ ๒ สิทธิมนุษยชน

ไม่มีการแก้ไข

“ตอนที่ ๒ สิทธิมนุษยชน”

สรุปเจตนาารมณัฐธรรมนูญ (ไม่มี)

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ รองประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนคนที่สาม ได้กล่าวว่า ตอนที่ ๒ สิทธิมนุษยชน นั้นมีการเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่และมีความแตกต่างกับสิทธิพลเมือง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนควรพิจารณาว่าควรกำหนดไว้ในเจตนาารมณัฐธรรมนูญหรือไม่ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ใช้สำหรับบุคคลทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย โดยไม่ต้องมีสัญชาติไทยก็ได้

กรรมการสิทธิมนุษยชนแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- เมื่อมีการแยกสิทธิพลเมือง และสิทธิมนุษยชนออกจากกันจึงควรกำหนดเจตนาารมณัฐธรรมนูญไว้ในตอนนี้ เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

- ควรกำหนดไว้ในเจตนาารมณัฐธรรมนูญให้ชัดเจนว่า ในเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นไม่ได้คุ้มครองดูแลเฉพาะพลเมืองไทยเท่านั้น แต่คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยด้วย

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ รองประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนคนที่สาม ได้เสนอให้กำหนดเจตนาารมณัฐธรรมนูญในตอนที่ ๒ สิทธิมนุษยชน เป็นดังนี้ “แยก สิทธิมนุษยชน (human rights) และสิทธิพลเมือง (civil rights) เป็นคนละตอน เพื่อความชัดเจนว่าสิทธิหรือเสรีภาพใดเป็นของมนุษย์ทุกคน และสิทธิหรือเสรีภาพใดเป็น

ของพลเมือง และเพื่อแสดงว่าประเทศไทยมิได้ดูแลเฉพาะพลเมือง แต่ดูแลบุคคลทุกคนที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ตามสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติรับรองไว้ในตอนที่ ๒”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมามีมติ ดังนี้

(๑) ร่างตอนที่ ๒ สิทธิมนุษยชน ไว้ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) มติให้เพิ่มเติมสรุปเจตนารมณ์ในตอน ๒ สิทธิมนุษยชน ดังนี้ “แยก สิทธิมนุษยชน (human rights) และสิทธิพลเมือง (civil rights) เป็นคนละตอน เพื่อความชัดเจนว่าสิทธิหรือเสรีภาพใดเป็นของมนุษย์ทุกคน และสิทธิหรือเสรีภาพใดเป็นของพลเมือง และเพื่อแสดงว่าประเทศไทยมิได้ดูแลเฉพาะพลเมือง แต่ดูแลบุคคลทุกคนที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ตามสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติรับรองไว้ในตอนที่ ๒”

มาตรา ๓๔

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๔ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ เพศสภาพ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- เพิ่มคำว่า “เสรีภาพ” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมของบุคคล ซึ่งต้องมีทั้งสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกันซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Woman (CEDAW)

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- เพิ่มคำว่า “เพศสภาพ” (gender) ซึ่งหมายถึง สภาพทางเพศที่ปรากฏให้เห็น และหมายความรวมถึงเพศวิถี (sexuality) ซึ่งหมายถึงบทบาทและรสนิยมทางเพศ หรือวิถีชีวิตทางเพศที่อาจจะไม่ตรงกับเพศสภาพ (gender) และเพศ (sex)

- คำว่า “สถานะของบุคคล” หมายความว่ารวมถึง “ชาติพันธุ์” และ “ชนเผ่าพื้นเมือง” ด้วย
เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิ

รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้เสนอให้เพิ่มเติมชื่อภาษาไทยของ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Woman (CEDAW) คือ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

กรรมการสิทธิแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- เมื่อเจตนารมณ์ในมาตรานี้มีกรอ้างอิงถึงอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบก็ควรอ้างอิงถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในเจตนารมณ์ของมาตรานี้ด้วย

- ควรมีความระมัดระวังในการกำหนดเรื่องปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไว้ในเจตนารมณ์ของมาตรานี้เนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองมีข้อปฏิบัติจำนวนมาก

รองศาสตราจารย์ มานิตย์ จุมปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวว่า เหตุที่มีการกำหนดเรื่องอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบเนื่องจากคณะกรรมการมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในมาตรานี้ไว้ในบันทึกการประชุมในประเด็นการเพิ่มเติมคำว่า “เสรีภาพ” ในวรรคสอง หากที่ประชุมเห็นว่าการเพิ่มเติมเรื่องปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองจะสะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจนก็สามารถเพิ่มเติมได้

กรรมการสิทธิแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ในเรื่องของสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญนี้ไม่ได้นำมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง แต่คณะกรรมการนำมากำหนดขึ้นเองซึ่งอาจมีความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง และขอให้ฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญตรวจสอบบันทึกการประชุมว่าประเด็นที่มีการแจกแจงไว้ในวรรคสามนั้นเป็นเพียงตัวอย่างไม่ได้จำกัดไว้เท่านั้นใช่หรือไม่

นายคำณูม สิทธิสมาน โฆษกกรรมการสิทธิ ในฐานะประธานอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวว่า การดำเนินการจัดทำเจตนารมณ์ของคณะอนุกรรมการนั้นจะนำบันทึกการประชุมของคณะกรรมการมาเป็นหลักในการกำหนด

เจตนาธรรม์ โดยการที่จะกำหนดเจตนาธรรม์ในเรื่องถ้อยคำภาษาอังกฤษ เรื่องของอนุสัญญา หรือปฏิญญาสากลใด ก็เนื่องจากมาตรานั้น ๆ ที่ประชุมคณะกรรมการได้มีการเน้นย้ำไว้

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- กรณีต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในวรรคสามของมาตรานั้นไม่ใช่เพียงแค่ตัวอย่างของเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ โดยหากมีการกำหนดเหตุอื่นเพิ่มเติมก็ต้องมีการอธิบายไว้ด้วย

- หลักการของความในมาตรานี้คือการต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างใด ๆ ซึ่งเห็นว่ากรณีต่าง ๆ ที่กำหนดในวรรคสามเป็นเพียงตัวอย่างของเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติเท่านั้น

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนาธรรม์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญ ได้ชี้แจงว่า เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามวรรคสามนั้นไม่ใช่ตัวอย่างของการเลือกปฏิบัติ

กรรมการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมเจตนาธรรม์ในวรรคสามว่า ดังนี้ “เพิ่มคำว่า เพศสภาพ (gender) ซึ่งหมายถึงสภาพทางเพศที่ปรากฏที่เห็น และหมายความรวมถึงเพศวิถี (sexuality) ซึ่งหมายถึงอัตลักษณ์ (sexual identity) และรสนิยมทางเพศ (sexual activity)”

- ในเจตนาธรรม์ของวรรคสามนั้นควรกำหนดเฉพาะเรื่องเพศวิถีเท่านั้น ไม่ควรกำหนดในเรื่องของรสนิยมทางเพศ

- ควรมีการขยายความว่าเพศสภาพนั้นคืออะไรซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในการใช้รัฐธรรมนูญ

นายคำณูณ สิทธิสมาน โฆษกกรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการบันทึกเจตนาธรรม์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญ ได้กล่าวว่า จากการตรวจสอบบันทึกการประชุมครั้งที่ ๓๐ ปรากฏว่ากรณีเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามวรรคสามนั้นเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น โดยในหน้าที่ ๒๗ - ๒๘ ของบันทึกการประชุมดังกล่าว เขียนไว้ว่า “ฝ่ายเลขานุการของอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้ชี้แจงว่า (๑) ในร่างเบื้องต้นที่มีการอภิปรายกันนั้น ข้อความจะมีแต่เพียงว่าการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลไม่ว่าเหตุใดจะทำได้ ซึ่งเป็นร่างที่ ๑ เหตุผลคือ ในรายละเอียดที่ว่าถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษาต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงตัวอย่างซึ่งนำมาจาก Declaration of Human Rights จึงขอให้บันทึกในเจตนาธรรม์ไว้ว่าที่กล่าวมานั้นเป็นแต่เพียงตัวอย่างเท่านั้น บุคคลยังสามารถที่จะร้องขอต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีการรับรองสิทธิใหม่ ๆ ขึ้นได้อีก มิได้จำกัดแต่เพียงเท่านั้น”

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ รองประธานกรรมการ คนที่สาม ได้เสนอให้นำข้อความในบันทึกการประชุมดังกล่าวข้างต้นมาปรับปรุงกำหนดเป็นเจตนาธรรม์ของวรรคสามเนื่องจากมีความชัดเจนและเหมาะสม

กรรมวิธีการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามวรรคสามนั้นไม่ใช่ตัวอย่างของการเลือกปฏิบัติ แต่เป็นเรื่องที่คณะกรรมการกำหนดไว้เฉพาะเรื่องเท่านั้น แต่อาจมีการเพิ่มเติมได้โดยการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตีความ

รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา โฆษกอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญ ได้ชี้แจงว่า หากกำหนดไว้ในเจตนารมณ์ว่าเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามวรรคสามนั้นเป็นเพียงตัวอย่าง เจตนารมณ์ก็จะขัดกับลายลักษณ์อักษรที่กำหนดไว้ในวรรคสาม จึงเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาว่าจะกำหนดไปในทางใดทางหนึ่งเพื่อไม่ให้เจตนารมณ์กับความในวรรคสามขัดแย้งกัน

กรรมวิธีการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- ไม่ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมเจตนารมณ์มากเกินไปจนกระทั่งขัดกับบทบัญญัติที่กำหนดไว้มาตรานี้
- เมื่อคราวที่มีการประชุมเพื่อพิจารณายกร่างมาตรานี้ ที่ประชุมคณะกรรมการได้มีการเสนอให้เพิ่มเติมคำว่า “หรือความแตกต่างอื่นใด” ซึ่งที่ประชุมไม่เห็นชอบ จึงมีการเสนอให้ไปกำหนดไว้ในเจตนารมณ์ว่าเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติตามวรรคสามนั้นเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการ ในฐานะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้ชี้แจงว่า หากมีเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติอื่น ๆ ก็สามารถไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญก็จะมีการพิจารณาว่าเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นสาระสำคัญเหมือนกันควรได้รับการปฏิบัติเหมือนหรือต่างกัน หากสาระสำคัญเหมือนกันถูกปฏิเสธก็ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ แต่ถ้าเหตุนั้นเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ

นายคำณูม สิทธิสมาน โฆษกกรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญ ได้เสนอให้นำความในบันทึกการประชุมครั้งที่ ๓๐ หน้าที่ ๒๙ ที่เขียนไว้ว่า “ประเด็นที่นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ ขอเพิ่มข้อความว่า หรือความแตกต่างอื่นใด” ในวรรคสามของมาตรา (๑/๒/๒) ๗ ข้างต้นนั้น จะเห็นได้จากวรรคหนึ่งที่มีหลักว่า หลักความเสมอภาคต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน เพราะฉะนั้น การเพิ่มข้อความว่า “หรือความแตกต่างอื่นใด” จะไปขัดกับหลักการในวรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะสิ่งที่เป็นสาระสำคัญเท่านั้น แต่วรรคสามจะแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ระบุไว้ในวรรคสามไม่ใช่สาระสำคัญแล้ว จึงจะนำสิ่งเหล่านั้นมาปฏิบัติให้แตกต่างกันไม่ได้” มาปรับถ้อยคำใช้เป็นเจตนารมณ์ของวรรคสามนี้

ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะเนติ กรรมการ ในฐานะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเบื้องต้น ได้เสนอเพิ่มเติมเจตนารมณ์ของวรรคสาม เป็นดังนี้ “การบัญญัติเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสามนั้น มิได้หมายความว่า จะมีเหตุอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่ได้ โดยบุคคลอาจนำเหตุที่ตนถูกเลือกปฏิบัติ ไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยว่าการเลือกปฏิบัติดังกล่าวนี้ ไม่เป็นธรรม และขัดต่อหลักความเสมอภาค หรือไม่”

- มีกรรมาธิการเสนอให้บันทึกเจตนารมณ์วรรคสามของร่างมาตรา ๓๔ โดยให้นำเจตนารมณ์ในมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาบันทึกเป็นเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๓๔ วรรคสอง ในประเด็นของคำว่า เพศ เพศสภาพ ซึ่งได้ให้ความหมายของเจตนารมณ์ไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะความหลากหลายทางเพศ

ท้ายที่สุดที่ประชุมเห็นควรให้นำเจตนารมณ์ในมาตรา ๓๐ ของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาบันทึกไว้ในเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๓๔ วรรคสาม

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงร่างมาตรา ๓๒ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) มีมติแก้ไขเพิ่มเติมสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมาธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกย่องรัฐธรรมนูญนำเสนอ เป็นดังนี้

“เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- เพิ่มคำว่า “เสรีภาพ” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมของบุคคล ซึ่งต้องมีทั้งสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกันซึ่งสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Woman : CEDAW)

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- การบัญญัติเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสามนั้น มิได้หมายความว่า จะมีเหตุอื่นนอกเหนือจากนี้มิได้ โดยบุคคลอาจนำเหตุที่ตนถูกเลือกปฏิบัติ ไปฟ้องร้องต่อศาล เพื่อให้พิจารณาวินิจฉัยว่าการเลือกปฏิบัติดังกล่าวนั้น ไม่เป็นธรรม และขัดต่อหลักความเสมอภาค หรือไม่

- คำว่า “เพศสภาพ” (gender) ให้ความหมายรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) หรือเพศสภาพ (gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (sexual diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดอยู่ด้วย

- คำว่า “สถานะของบุคคล” ให้ความหมายรวมถึง “ชาติพันธุ์” และ “ชนเผ่าพื้นเมือง” ด้วย

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ”

มาตรา ๓๕**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๓๕ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายหรือกฎ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมาธิการตั้งข้อสังเกตความในตอนที่ท้ายของร่างมาตรา ๓๕ “...เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายหรือกฎ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม” ว่าไม่ได้มีการบัญญัติเรื่องอายุไว้ซึ่งอาจมีประเด็นฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีการต่ออายุราชการเมื่ออายุครบ ๖๐ ปีบริบูรณ์ได้

ต่อประเด็นดังกล่าว ที่ประชุมเห็นว่า ไม่สามารถนำเรื่องดังกล่าวมาฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากการเกษียณอายุราชการมีกฎหมายว่าด้วยการเกษียณอายุราชการและการรับบำเหน็จบำนาญกำหนดไว้ ประกอบกับคุณสมบัติของผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นทหารหรือตำรวจที่มีเงินเดือนประจำเท่านั้น ดังนั้นเมื่ออายุครบ ๖๐ ปีและเกษียณราชการจึงไม่เข้าองค์ประกอบในการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญตามร่างมาตรา ๓๕

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๕ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๓๖**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม

การจับและการคุมขังบุคคล จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงหลักการเดิมตามมาตรา ๓๒ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยตัดความในวรรคห้าออก เนื่องจากเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้ดำเนินการได้ปกติอยู่แล้ว

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ที่ประชุมเห็นควรให้เพิ่มสรุปเจตนารมณ์ของในวรรคสามของร่างมาตรา ๓๖ ดังนี้

“คำว่า “กฎหมาย” ในความหมายของรัฐธรรมนูญ หมายถึง รัฐธรรมนูญเอง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และพระราชกำหนด ซึ่งรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนปวงชนให้ความเห็น” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่า กฎหมาย คือ เจตจำนงร่วมกันของประชาชน ดังนั้น สิ่งที่ไม่ใช่กฎหมายจะไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ แต่ไม่รวมถึงพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ซึ่งออกโดยฝ่ายบริหารซึ่งถือว่าเป็น “กฎ” แต่มีสภาพบังคับคล้ายกฎหมาย เนื่องจากมีสภาพบังคับเป็นการทั่วไป

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๖ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) ให้แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้
เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๓๖ คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๓๒ รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยตัดความในวรรคห้าออก เนื่องจากเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองให้ดำเนินการได้ปกติอยู่แล้ว”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- คำว่า “กฎหมาย” ในความหมายของรัฐธรรมนูญหมายถึง รัฐธรรมนูญเอง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และพระราชกำหนด ซึ่งรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนปวงชน ให้ความเห็นชอบ”

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓๗ บุคคล ไม่ ต้อง รับ โทษ อาญา เว้น แต่ ได้ กระ ทำ การ อัน กฎหมาย ที่ ใช้อยู่ ใน เวลา ที่ กระ ทำ นั้น บัญญัติ เป็น ความ ผิด และ กำหนด โทษ ไว้ และ โทษ ที่จะ ลง แก่ บุคคล นั้น จะ หนัก กว่า โทษ ที่ กำหนด ไว้ ใน กฎหมาย ที่ ใช้อยู่ ใน เวลา ที่ กระ ทำ ความ ผิด มิ ได้

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๗ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด มิได้

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้ถูกบังคับให้ให้ถ้อยคำซึ่งอาจทำให้ตนเองต้องรับผิดทางอาญา”

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

มติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๓๗ คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติธรรมที่บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้ให้ถ้อยคำที่เป็นผลร้ายกับตนเองซึ่งจะไม่นำมาใช้ในคดีแพ่ง

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีการตั้งข้อสังเกตความในวรรคสองของร่างมาตรา ๓๗ คำว่า “...คำพิพากษาอันถึงที่สุด...” หมายความว่าอย่างไร

ต่อประเด็นดังกล่าวที่ประชุมเห็นว่า คำว่า “...คำพิพากษาอันถึงที่สุด...” หมายความว่า ตราบใดที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า จำเลยได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ เช่น การปฏิบัติต่อจำเลยในกรณีอำนาจควบคุมตัวอยู่ที่ศาล การกักขังจะไปกักขังปะปนกับนักโทษเด็ดขาดที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วไม่ได้ แต่การที่จำเลยอยู่ในอำนาจควบคุมตัวของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลก็ดี ก็ยังให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการขอประกันตัวได้ ซึ่งในกรณีการควบคุมดังกล่าวเป็นการควบคุมตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ความในวรรคสามของร่างมาตรา ๓๗ เป็นหลักที่นำมาใช้ในคดีอาญาให้ได้ความคุ้มครองมิให้ถูกบังคับให้ถ้อยคำที่เป็นผลร้ายกับตนเองให้ต้องรับผิดทางอาญา แต่ไม่นำหลักการในวรรคสามไปใช้บังคับกับคดีแพ่ง เนื่องจากหากมีการให้การเท็จในคดีแพ่งก็จะมีคามผิดตามกฎหมายอาญากำหนดไว้อยู่แล้ว

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๗ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๓๘

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๘ สิทธิของบุคคลในการสมรสและในครอบครัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

สิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนจนความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ หรือในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนตามที่กฎหมายบัญญัติ การแสวงประโยชน์จากการเชื่อมโยงข้อมูลส่วนบุคคลโดยผ่านระบบต่างๆ จะกระทำได้เฉพาะเพียงเท่าที่กฎหมายบัญญัติ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- เพิ่มคำว่า “การสมรส” เพื่อขยายสิทธิของบุคคลให้ครอบคลุมถึงสิทธิในการสมรส ซึ่งการสมรสจะกระทำได้เฉพาะระหว่างชายกับหญิงเท่านั้น

- หากเป็นการใช้ชีวิตร่วมกัน เช่น ระหว่างชายกับชาย หรือหญิงกับหญิงนั้น จะไม่เรียกว่าการสมรส แต่อาจเรียกว่าคู่ชีวิต (civil partner) แทน

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- เพิ่มคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” เพื่อขยายสิทธิของบุคคลให้ครอบคลุมถึงเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

- เพิ่มหลักการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิในวรรคนี้ให้กระทำได้เฉพาะเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะหรือในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ

๓. การคุ้มครองสิทธิตามมาตรา ๓๒ มีข้อยกเว้นในกรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือในกรณีที่เป็นบุคคลสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ จริยธรรมของบุคคลดังกล่าว

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- เพิ่มการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจากการแสวงประโยชน์จากการเชื่อมโยงข้อมูลส่วนบุคคลโดยผ่านระบบต่างๆ

- คำว่า “ระบบต่างๆ” หมายถึง การเชื่อมโยงผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบอื่นที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๘ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๓๙

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน และย่อมได้รับความคุ้มครองในการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน หรือในที่รโหฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบ้านตึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๓๙ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบ้านตึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๔๐

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๐. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบ้านตึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๐ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบ้านตึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๔๑

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๑. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๑ คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
- เสรีภาพตามมาตรานี้เป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เพื่อไม่ให้รัฐเข้าแทรกแซง โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑. เสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา (absolute freedom of faith) และ ๒. เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม พิธีกรรม ซึ่งจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการเสนอให้เพิ่มความของสรุปเจตนารมณ์ในประเด็นเสรีภาพตามร่างมาตรา ๔๑ ในประเด็นเสรีภาพในการนับถือศาสนาโดยขอแก้ไขเป็นเสรีภาพในความเชื่อ

ต่อประเด็นดังกล่าวที่ประชุมเห็นว่า ร่างมาตรา ๔๑ เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาเท่านั้น หากให้มีการบัณฑิตกเจตนารมณ์รวมถึงความเชื่อต่างๆ ได้ด้วยอาจมีปัญหาในการตีความได้ ประกอบกับเรื่องความเชื่อเป็นเรื่องที่อยู่ภายในความคิดของแต่ละบุคคล ดังนั้น ไม่ควรเติมคำว่า ความเชื่อไว้ในเจตนารมณ์

ท้ายที่สุด ที่ประชุมเห็นควรให้มีการปรับแก้สรุปเจตนารมณ์จากคำว่า “(absolute freedom of faith)” แก้ไขเป็น “(absolute freedom of religion)”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๑ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติให้แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบัณฑิตกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๑ คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
- เสรีภาพตามมาตรานี้เป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เพื่อไม่ให้รัฐเข้าแทรกแซง โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑. เสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา (absolute freedom of religion) และ ๒. เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม พิธีกรรม ซึ่งจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๔๒**ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ความคิดเห็นของตนโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๒ คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- หลักการรับรองคุ้มครองเสรีภาพตามมาตรานี้ เป็นการที่รัฐเข้าไปรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ส่วนประชาชนหากมีการแสดงความคิดเห็นแล้วกระทบสิทธิบุคคลอื่นย่อมมีความรับผิดชอบในทางแพ่งหรือทางอาญาแล้วแต่กรณี

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- เพิ่มคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” เพื่อให้สอดคล้องกับกรรรับรองสิทธิใน “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง

- เพิ่มความว่า “หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน” เพื่อจำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในลักษณะดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักการที่นำมาจาก ICCPR ข้อ ๒๐ (๒)

- บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศ ย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความเห็น แต่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายที่จะต้องไม่ใช้วาจาหรือกระทำการใดเพื่อสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในชาติ หรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิ

ที่ประชุมเห็นควรให้มีการปรับแก้ถ้อยคำเพื่อให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยในสรุปเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๒ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) ให้แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๒ คือ

“- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- หลักการรับรองคุ้มครองเสรีภาพตามมาตรานี้ เป็นการที่รัฐเข้าไปรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน หากประชาชนแสดงความคิดเห็นไปกระทบสิทธิบุคคลอื่น ย่อมมีความรับผิดชอบในทางแพ่งหรือทางอาญาแล้วแต่กรณี”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- เพิ่มคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” เพื่อให้สอดคล้องกับการรับรองสิทธิใน “ข้อมูลส่วนบุคคล” ตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง

- เพิ่มความว่า “หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน” เพื่อจำกัดการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในลักษณะดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักการที่นำมาจาก ICCPR ข้อ ๒๐ (๒)

- บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศ ย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายที่จะต้องไม่ใช้วาจาหรือกระทำการอื่นใดเพื่อสร้างความเกลียดชังระหว่างคนในชาติ หรือศาสนา หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน”

“การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ”

มาตรา ๔๓ สิทธิในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินต้อง

คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะด้วย ชอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านั้นย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกิจการของรัฐเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น โดยในกฎหมายนั้นต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งต้องมีการชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิ บรรดาที่ได้รับความเสียหายจากการเวนคืนนั้น และในการกำหนดค่าทดแทนต้องคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติในท้องตลาด การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ความเสียหายของผู้ถูกเวนคืนและประโยชน์ที่รัฐและผู้ถูกเวนคืนได้รับจากการใช้สอยอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนและส่วนที่เหลือจากการถูกเวนคืน ในกรณีที่มีได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

“การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ”

“การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- เพิ่มคำว่า “การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะด้วย” เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลจนกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งหลักการนี้สอดคล้องกับมาตรา ๑๔ (๒) ของรัฐธรรมนูญ ประเทศเยอรมัน

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- คำว่า “เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น” เป็นถ้อยคำที่มีความหมายอย่างกว้าง ครอบคลุมถึงกิจการต่าง ๆ เช่น การอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการผังเมือง ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แล้ว

- เพิ่มเติมให้การกำหนดค่าทดแทนการเวนคืนต้องนำประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนจะได้รับจากอสังหาริมทรัพย์ส่วนที่เหลือจากการถูกเวนคืน มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วย โดยคำนึงถึงความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์หรือความเสียหายของผู้ถูกเวนคืนที่เกิดจากการเวนคืนนั้น

- ค่าทดแทนนั้นเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐจะต้องชดเชยหรือตอบแทนแก่เอกชนเท่านั้น ในส่วนของประโยชน์อย่างอื่นนั้นรัฐและเอกชนสามารถตกลงเจรจากันได้ ซึ่งอาจรวมถึงแนวคิดในการให้สิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่ผู้ถูกเวนคืนจะมีต่อไปในอนาคตซึ่งจะทำให้ผู้ถูกเวนคืนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และเป็นแรงจูงใจให้ผู้ถูกเวนคืนนั้นยินยอมถูกเวนคืนเพื่อรับประโยชน์อย่างอื่นอีกได้

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการเสนอให้ตัดความในตอนท้ายของสรุปเจตนารมณ์ของวรรคหนึ่งในร่างมาตรา ๔๓ ออก เนื่องจากในการบันทึกเจตนารมณ์ไม่ควรอ้างหลักการในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ โดยให้ใช้ภาษาอังกฤษไว้แทน (social theory of property):

ที่ประชุมเห็นควรให้เพิ่มเติมไว้ในสรุปเจตนารมณ์เพื่อกำหนดเป็นการยกตัวอย่างในกรณีผู้ถูกเวนคืนยอมรับผลประโยชน์อย่างอื่น เช่น เวนคืนที่ดินเพื่อจัดทำทางด่วนก็อาจให้หุ้นบริษัทดังกล่าวแก่ผู้ถูกเวนคืน ซึ่งทำให้ผู้ถูกเวนคืนมีความเป็นเจ้าของกิจการที่เวนคืน

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๓ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) ให้แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- เพิ่มคำว่า “การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะด้วย” เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินส่วนบุคคลจนกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (social theory of property)

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- คำว่า “เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น” เป็นถ้อยคำที่มีความหมายอย่างกว้าง ครอบคลุมถึงกิจการต่าง ๆ เช่น การอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการผังเมือง ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๒ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แล้ว

- เพิ่มเติมให้การกำหนดค่าทดแทนการเวนคืนต้องนำประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนจะได้รับจากอสังหาริมทรัพย์ส่วนที่เหลือจากการถูกเวนคืน มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วย โดยคำนึงถึงความได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์หรือความเสียหายของผู้ถูกเวนคืนที่เกิดจากการเวนคืนนั้น

- ค่าทดแทนนั้นเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐจะต้องชดเชยหรือตอบแทนแก่เอกชนเท่านั้น ในส่วนของประโยชน์อย่างอื่นนั้น รัฐและเอกชนสามารถตกลงเจรจากันได้ ซึ่งอาจรวมถึงแนวคิดในการให้สิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่ผู้ถูกเวนคืนจะมีต่อไปในอนาคต ซึ่งจะทำให้ผู้ถูกเวนคืนมีความเป็นเจ้าชอง และเป็นแรงจูงใจให้ผู้ถูกเวนคืนนั้นยินยอมถูกเวนคืนเพื่อรับประโยชน์อย่างอื่นอีกได้ เช่น เวนคืนที่ดินเพื่อจัดทำทางด่วน ก็อาจให้หุ้นในบริษัทดังกล่าวแก่ผู้ถูกเวนคืน

มาตรา ๔๓ (ฉบับแก้ไข)

มาตรา ๔๔

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง เท่าเทียมกัน และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

(๒) สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวดเร็ว เป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ชัดเจน โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม

(๓) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งนั่งพิจารณาคดีของคณะ และการคัดหรือทำสำเนาคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่งอันเป็นการชี้ขาดคดี

(๔) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย และพยานในคดี ไม่ว่าจะมิใช่เชื้อชาติ เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ หรือสถานะใด ย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม

(๕) ในคดีอาญา ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยาน มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ชัดเจน ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางคดีจากทนายความซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ การได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลักเว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ และรับทราบเหตุผลประกอบการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ

(๖) ได้รับการเยียวยาในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของ (๑) คือ

- เพิ่มสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้มีความเท่าเทียมกัน และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

เจตนารมณ์ของ (๒) คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๐ (๓) และ (๖)

เจตนารมณ์ของ (๓) คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๐ (๒) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มการคัดหรือทำสำเนาคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่งอันเป็นการชี้ขาดคดี

- คำว่า “โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ” มีความหมายครอบคลุมถึง การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตนตามที่มาตรา ๔๐ (๒) บัญญัติรับรองไว้แล้ว

เจตนารมณ์ของ (๔) คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๐ (๔) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ

เจตนารมณ์ของ (๕) คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๐ (๕) และ (๗) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มหลักการให้ทนายความซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือบุคคลในคดีอาญาต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสิทธิในการรับทราบเหตุผลประกอบการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเพื่อประกอบการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวต่อไป

- สิทธิในค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามมาตรา ๔๐ (๕) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้รับการรับรองไว้ในกฎหมายแล้ว จึงมิได้กำหนดรายละเอียดเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญอีก

เจตนารมณ์ของ (๖) คือ

- เพิ่มหลักการว่า นอกจากให้บุคคลมีสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแล้ว ต้องให้บุคคลได้รับการเยียวยาในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ด้วย

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๔ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๔๕

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๕ บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยจะมีสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเพียงใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่รัฐจัดให้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้บุคคลซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย อาจมีสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ให้เป็นสิทธิของพลเมืองบางประการได้ แต่การจะได้สิทธิดังกล่าวเพียงใด ย่อมต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่รัฐจัดให้ ตามความเหมาะสม

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- เหตุที่มีการบัญญัติความในร่างมาตรา ๔๕ ว่า “บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย...” จะมีองค์ประกอบอยู่ ๒ ประการ คือ ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีที่อยู่ในประเทศไทยจึงต้องใช้คำว่า “และ” จึงได้รับประโยชน์ตามต่างมาตรา ๔๕

- มีการตั้งข้อสังเกตในถ้อยคำของสรุปเจตนารมณ์ว่า เนื่องจากร่างมาตรา ๔๕ บัญญัติอยู่เป็นมาตราสุดท้ายของหมวดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ในสรุปเจตนารมณ์ควรมีการกล่าวถึงเพื่อความเชื่อมโยงไปยังสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานก่อนหรือไม่แต่ข้อความที่ปรากฏในเจตนารมณ์เป็นการกล่าวถึงสิทธิพลเมือง

ต่อประเด็นดังกล่าว ที่ประชุมเห็นควรให้เพิ่มถ้อยคำในสรุปเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๕ ว่าให้สิทธิมนุษยชนบางประการที่รัฐธรรมนูญรับรองให้ถือเป็นสิทธิพลเมืองบางประการได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) ให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๕ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) ให้แก้ไขสรุปรุเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๔๕

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้บุคคลซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยและมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ อาจมีสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งโดยปกติเป็นสิทธิของพลเมือง ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ให้เป็นสิทธิของพลเมืองบางประการได้ แต่การจะได้สิทธิดังกล่าวเพียงใด ย่อมต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามที่รัฐจัดให้ ตามความเหมาะสม”

ตอนที่ ๓ สิทธิพลเมือง

ไม่มีการแก้ไข

“ตอนที่ ๓

สิทธิพลเมือง”

สรุปรุเจตนารมณ์ (ไม่มี)

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรให้มีการบันทึกเจตนารมณ์ที่เป็นการกล่าวถึงว่าเป็นการกำหนดสิทธิพลเมืองว่าเป็นอย่างไร และผู้ใดจะได้รับประโยชน์หรือไม่

ต่อประเด็นดังกล่าว ที่ประชุมเห็นควรให้มีการบันทึกเจตนารมณ์ของตอนที่ ๓ สิทธิพลเมือง เป็นสิทธิของบุคคลสัญชาติไทยและสิทธิบางประการที่รัฐต้องจัดให้เพิ่มขึ้น โดยเป็นไปตามร่างมาตรา ๓๐

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) มีมติให้คงตอนที่ ๓ สิทธิพลเมือง โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) มีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมสรุปรุเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการณ์ร่างรัฐธรรมนูญเสนอ เป็นดังนี้

“- บทบัญญัติในตอนนี้ เป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพของพลเมือง ซึ่งเป็นบุคคลสัญชาติไทย สิทธิบางประการที่รัฐต้องจัดให้เพิ่มขึ้น ต้องเป็นไปตามความสามารถทางการเงินการคลังของรัฐ ตามมาตรา ๓๐”

มาตรา ๔๖

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๖ ครอบครัวย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากรัฐให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปึกแผ่นและเป็นสุข และมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มารดาย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษและได้รับสวัสดิการตามควรจากรัฐและนายจ้าง ก่อนและหลังการให้กำเนิดบุตร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ไม่มีการแก้ไข

ไม่มีการแก้ไข

ไม่มีการแก้ไข

เด็กและเยาวชนย่อมมีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ใดๆ ที่เป็นภัยต่อจิตใจหรือสุขภาพหรือขัดขวางพัฒนาการตามปกติของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ โดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม รวมทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

การจำกัดสิทธิของเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อสงวนและรักษาไว้ซึ่งสถานะและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน หรือเพื่อประโยชน์สูงสุดของบุคคลนั้น

เด็ก เยาวชน สตรี บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ว่า

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในข้อ ๑๐ และ ข้อ ๑๑ ของ ICESCR เพื่อเสริมสร้างสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติให้มีความเข้มแข็ง

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในข้อ ๑๐ (๒) ICESCR เพื่อให้มารดาได้รับการคุ้มครองพิเศษระหว่างช่วงระยะเวลาตามควรก่อนหรือหลังการให้กำเนิดบุตร เช่น สิทธิในการได้รับอนุญาตให้ลาโดยได้รับค่าจ้าง หรือลาโดยมีสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอ

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๕๒ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การว่าจ้างให้ทำงานซึ่งเป็นภัยต่อจิตใจหรือสุขภาพหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตหรืออาจจะขัดขวางพัฒนาการตามปกติของเด็กและเยาวชน เช่น รัฐควรกำหนดอายุขั้นต่ำซึ่งห้ามไม่ให้มีการจ้างแรงงานเด็กและกำหนดให้มีโทษตามกฎหมายด้วย ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับ ข้อ ๑๐(๓) ของ ICESCR

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๕๒ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของวรรคห้า คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๕๒ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

เจตนารมณ์ของวรรคหก คือ

- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๕๒ วรรคสี่ ๕๓ และ ๕๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- คำว่า “ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ” มิได้มีเจตนารมณ์เป็นการสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุทุกคน แต่ให้แก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมศักดิ์ศรีและสมแก่ฐานะานุรูป

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิ

มีกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า เจตนารมณ์ในวรรคเจ็ดอาจจะต้องมีการบันทึกให้ชัดเจนในกรณีที่รัฐจะมีแนวทางที่จะจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนเพิ่มมากขึ้นตามสถานะทางการคลังของรัฐเพื่อเป็นไปตามหลัก progressive realization of rights

ต่อประเด็นดังกล่าวที่ประชุมเห็นว่า เจตนารมณ์ในเรื่องดังกล่าวได้มีการบันทึกไว้ในเจตนารมณ์ของร่างมาตรา ๓๐ แล้ว

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๖ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๔๗ ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๗ พลเมืองย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การถอนสัญชาติไทยจากบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยโดยการเกิด จะกระทำมิได้ สัญชาติไทยจะสิ้นสุดลงได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ และจะขัดต่อเจตจำนงของพลเมืองนั้นได้ต่อเมื่อไม่ทำให้พลเมืองนั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

การเนรเทศผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

สรุปเจตนารมณ์

คณะกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุการยกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มความในวรรคสาม”

“- คงหลักการเดิมที่บัญญัติว่า พลเมืองย่อมมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

“- คงหลักการเดิมที่บัญญัติว่า การเนรเทศผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อห้ามมิให้ถอนสัญชาติไทยของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด และการถอนสัญชาติไทยจะกระทำมิได้หากจะมีผลให้พลเมืองนั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ซึ่งหลักการนี้ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๖ รัฐธรรมนูญประเทศเยอรมนีเช่นกัน”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการ

คณะอนุกรรมการสิทธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุยกเว้นรัฐธรรมนูญ เสนอแก้ไขเพิ่มเติมสรุปเจตนารมณ์ มาตรา ๔๗ วรรคสาม ดังนี้

“เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อห้ามมิให้ถอนสัญชาติไทยของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด และการถอนสัญชาติไทยจะกระทำมิได้หากจะมีผลให้พลเมืองนั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ”

ประธานคณะกรรมการสิทธิการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมสรุปเจตนารมณ์มาตรา ๔๗ วรรคสาม ดังนี้

“เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อห้ามมิให้ถอนสัญชาติไทยของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด และการถอนสัญชาติไทย (ซึ่งได้มาโดยการสมรสหรือการแปลงสัญชาติ) จะกระทำมิได้หากจะมีผลให้พลเมืองนั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ” เพื่อให้สอดคล้องตามหลักกฎหมายสัญชาติในเรื่องการถอนสัญชาติของบุคคล

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๗ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ร่างมาตรา ๔๗ ที่คณะอนุกรรมการสิทธิการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุยกเว้นรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยเพิ่มความในวรรคสาม”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อห้ามมิให้ถอนสัญชาติไทยของผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด และการถอนสัญชาติไทย (ซึ่งได้มาโดยการสมรสหรือการแปลงสัญชาติ) จะกระทำมิได้หากจะมีผลให้พลเมืองนั้นเป็นบุคคลไร้สัญชาติ”

มาตรา ๔๘ เสรีภาพของสื่อมวลชนในการประกอบวิชาชีพตามจริยธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๘ เสรีภาพของสื่อมวลชนในการประกอบวิชาชีพตามจริยธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และรอบด้าน รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคม ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การสั่งปิดกิจการสื่อมวลชนเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การห้ามสื่อมวลชนเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการแทรกแซง ด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ

แห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในสื่อมวลชน จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามวรรคสาม

เจ้าของกิจการสื่อมวลชนต้องเป็นพลเมือง และพลเมืองไม่อาจเป็นเจ้าของกิจการสื่อมวลชนหรือผู้ถือหุ้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หลายกิจการ ในลักษณะที่อาจมีผลเป็นการครอบงำหรือผูกขาดการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือความคิดเห็นต่อสังคม หรือมีผลเป็นการขัดขวางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการสื่อมวลชน มิได้ ไม่ว่าในนามของตนเองหรือให้ผู้อื่นเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นแทน หรือจะดำเนินการโดยวิธีการอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ที่จะทำให้สามารถบริหารกิจการดังกล่าวได้ในทำนองเดียวกับการเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นในกิจการดังกล่าว

รัฐจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเพื่ออุดหนุนกิจการสื่อมวลชนของเอกชน มิได้ การซื้อโฆษณาหรือบริการอื่นจากสื่อมวลชนโดยรัฐ จะกระทำได้ก็แต่เฉพาะโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อการนั้น”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุยกร่างรัฐธรรมนูญ นำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ คณะกรรมาธิการฯ เห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดกรอบการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนที่จะได้รับการ

คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

- คำว่า “สื่อมวลชน” หมายถึง สื่อหรือช่องทางในการสื่อสารมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะไม่ว่าจะอยู่ในรูปหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงโทรทัศน์ โทรคมนาคม หรือในรูปอื่นที่สามารถสื่อความหมายให้ประชาชนทราบได้เป็นการทั่วไป เช่น social media”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคห้า คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคหก และมาตรา ๔๗ วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เพื่อป้องกันการครอบงำ ปิดกั้น หรือขัดขวาง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย หรือบิดเบือนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยการเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นในกิจการสื่อมวลชนหลายกิจการ”

เจตนารมณ์ของวรรคหก คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคเจ็ด

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยรัฐจะดำเนินการที่มีผลเป็นการอุดหนุนกิจการสื่อมวลชนของเอกชนได้ ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น

- การซื้อโฆษณาจากสื่อมวลชนในลักษณะที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลนั้นต้องห้ามไม่ให้ดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลนำเงินไปให้สื่อโดยหวังผลทางการเมือง

- การโฆษณาของหน่วยงานต่างๆ ต้องมีเจตนาโดยบริสุทธิ์เพื่อโฆษณากิจการของหน่วยงานนั้น มิใช่เป็นการโฆษณาเพื่อประโยชน์แอบแฝง หากมีการจ้างให้บริษัทเอกชนรับจัดงานต่างๆ ไปดำเนินการหรือโฆษณาแทน เป็นเรื่องที่ ป.ป.ช. ต้องไปตรวจสอบว่าได้ดำเนินการโดยบริสุทธิ์ใจหรือไม่ แต่ประเภทการประชาสัมพันธ์ตามปกติโดยไม่มีวัตถุประสงค์อื่นใดให้สามารถดำเนินการได้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

กรรมการแสดงความเห็น ดังนี้

- ใน มาตรา ๔๙ วรรคสี่ จะมีความหมายรวมถึงสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยหรือไม่

- ในเจตนารมณ์มาตรา ๔๙ วรรคเจ็ด นั้น การโฆษณาของหน่วยงานต้องมีเจตนาบริสุทธิ์ ซึ่งหากเป็นเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ก็ต้องมีการตรวจสอบและประเด็นการจ้างบริษัทเอกชนในการรับจัดงานนั้น เป็นเรื่องสำคัญในการปฏิบัติจึงต้องบันทึกในเจตนารมณ์ให้ชัดเจน

ประธานกรรมการได้แสดงความเห็นว่า ในพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น สามารถห้ามจำหน่ายแจกได้อยู่แล้ว

ทั้งนี้ เสนอแก้ไขสรุปเจตนารมณ์ มาตรา ๔๘ วรรคเจ็ด ดังนี้

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๗ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยรัฐต้องดำเนินการที่มีผลเป็นการอุดหนุนกิจการสื่อมวลชนของเอกชนไม่ได้

- การซื้อโฆษณาจากสื่อมวลชนในลักษณะที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลนั้นต้องห้ามไม่ให้ดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลนำเงินไปให้สื่อโดยหวังผลทางการเมือง

- การโฆษณาของหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีเจตนาโดยบริสุทธิ์เพื่อโฆษณากิจการของหน่วยงานนั้น มิใช่เป็นการโฆษณาเพื่อประโยชน์แอบแฝง เช่น การจ้างให้บริษัทเอกชนรับจัดงานต่าง ๆ ไปดำเนินการหรือโฆษณาแทนเป็นสิ่งที่ต้องมีการตรวจสอบ แต่ประเภทการประชาสัมพันธ์ตามปกติโดยไม่มีวัตถุประสงค์อื่นใดให้สามารถดำเนินการได้”

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๘ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ร่างมาตรา ๔๘ ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและ
การจัดทำจดหมายเหตุยกเว้นรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดกรอบการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนที่จะได้รับการ
คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้

- คำว่า “สื่อมวลชน” หมายถึง สื่อหรือช่องทางในการสื่อสารมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะไม่ว่า
จะอยู่ในรูปหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงโทรทัศน์ โทรคมนาคม หรือในรูปอื่นที่สามารถสื่อความหมายให้
ประชาชนทราบได้เป็นการทั่วไป เช่น social media”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคสอง และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคห้า คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๕ วรรคหก และมาตรา ๔๗ วรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เพื่อ
ป้องกันการครอบงำ ปิดกั้น หรือขัดขวาง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย หรือบิดเบือนการเผยแพร่
ข้อมูลข่าวสาร โดยการเป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นในกิจการสื่อมวลชนหลายกิจการ”

เจตนารมณ์ของวรรคหก คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคเจ็ด คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๗ วรรคเจ็ด ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ โดยรัฐต้องดำเนินการที่มีผล
เป็นการอุดหนุนกิจการสื่อมวลชนของเอกชนไม่ได้

- การซื้อโฆษณาจากสื่อมวลชนในลักษณะที่ต้องการเข้าไปมีอิทธิพลนั้นต้องห้ามไม่ให้ดำเนินการ
เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐบาลนำเงินไปให้สื่อโดยหวังผลทางการเมือง

- การโฆษณาของหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีเจตนาโดยบริสุทธิ์เพื่อโฆษณากิจการของหน่วยงานนั้น
มิใช่เป็นการโฆษณาเพื่อประโยชน์แอบแฝง เช่น การจ้างให้บริษัทเอกชนรับจัดงานต่าง ๆ ไปดำเนินการหรือ
โฆษณาแทนเป็นสิ่งที่ต้องมีการตรวจสอบ แต่ประเภทการประชาสัมพันธ์ตามปกติโดยไม่มีวัตถุประสงค์อื่น
ใดให้สามารถดำเนินการได้”

มาตรา ๔๙

ไม่มีการแก้ไข

“มาตรา ๔๙ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐหรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

การกระทำใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าของกิจการ อันเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการจงใจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหรือจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพ เพื่อคุ้มครองสวัสดิการของบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระของสื่อมวลชนตามมาตรา ๔๘ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ และพิจารณาคำร้องขอความเป็นธรรมของผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพตามมาตรา ๔๘”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง โดยให้องค์กรตามวรรคนี้มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมเกี่ยวกับกิจการวิชาชีพสื่อมวลชนยิ่งขึ้น วรรคสอง ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ที่กำหนดให้มีกฎหมายจัดตั้งองค์กรวิชาชีพซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นหลัก

เพื่อปกป้องเสรีภาพ และคุ้มครองบุคคลตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง มีหน้าที่ดูแลสวัสดิการ ปกป้องเสรีภาพและความเป็นอิสระ ส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพ รวมทั้งมีกลไกให้สื่อมวลชนควบคุมกันเอง

- หากการกระทำของสื่อมวลชนทำให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นก็สามารรถดำเนินการได้ใน ๓ แนวทาง คือ

๑. ร้องเรียนต่อองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

๒. ดำเนินคดีแพ่ง และ

๓. ดำเนินคดีอาญาหากเข้าเงื่อนไข

- คำว่า “บุคคลในวิชาชีพ” หมายความว่ารวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิอื่นซึ่งมิได้อยู่ในภาครัฐ เพื่อไม่ต้องการให้รัฐเข้ามาควบคุม โดยไม่อยู่ในอาณัติของรัฐบาลด้วย และให้รวมถึงตัวแทนของภาคประชาสังคม และตัวแทนของผู้บริโภคด้วย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ (ไม่มี)

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติให้คงไว้ตามร่างมาตรา ๔๘ โดยไม่มีการแก้ไข และมีมติเห็นชอบสรุปเจตนารมณ์ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ

มาตรา ๕๐

มีการแก้ไข

“มาตรา ๕๐ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม โดยต้องคำนึงถึงความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น คำนึงถึงบุคคลด้อยโอกาส ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนและชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองและการเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการให้บริการที่ทั่วถึง ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และในราคาที่ประชาชนโดยทั่วไปเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด มากกว่าการมุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กรดังกล่าว

เจ้าของกิจการตามมาตรานี้ต้องเป็นพลเมือง และต้องไม่ดำเนินการในลักษณะที่อาจมีผลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๗ วรรคสอง และวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- เพิ่มหลักการให้การจัดสรรคลื่นความถี่และการประกอบกิจการในเรื่องนี้ต้องคำนึงถึงโอกาสในการเข้าถึงของบุคคลด้อยโอกาส และต้องจัดให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะเพิ่มขึ้นด้วย”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกำหนดให้การเก็บค่าใช้จ่ายและการเก็บค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับกิจการในมาตรานี้ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินกิจการให้มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดมากกว่าการมุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กร เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

- คำว่า “การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” เป็นการจำกัดกิจการ ซึ่งต้องมีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ไม่ว่าผู้ประกอบการจะมุ่งเน้นผลกำไร หรือมุ่งเน้นผลประโยชน์ของประชาชน ผู้ประกอบการต้องอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน และต้องเข้าประมูลแข่งขันกันอย่างเสมอภาค”

เจตนารมณ์ของวรรคสี่ คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้รองรับกับสิทธิของพลเมือง โดยกำหนดให้เจ้าของกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม ต้องเป็นพลเมืองและกำหนดไม่ให้มีการแทรกแซงโดยเป็นเจ้าของกิจการดังกล่าวหลายกิจการเพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่หลากหลาย”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการกิจการ

กรรมการแสดงความคิดเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา ๕๐ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปฏิรูปการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ.

ประธานกรรมการแสดงความคิดเห็นว่า ในมาตรา ๕๐ วรรคสอง มีเจตนารมณ์ให้มีการตั้งองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น เพื่อทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และในวรรคสามก็มีเจตนารมณ์ให้มีการประมูล เพื่อให้เกิดการแข่งขันโดยเสรี

ทั้งนี้ เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๐ วรรคสองและวรรคสาม ดังนี้

“วรรคสอง ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมและสารสนเทศ โดยต้องคำนึงถึงความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น คำนึงถึงบุคคลด้อยโอกาส ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนและชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อมวลชนสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

วรรคสาม การดำเนินการตามวรรคสองต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และการเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับตัวแข่งขันโดยเสรีอย่างแท้จริง และการให้บริการที่ทั่วถึง ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และในราคาที่สามารถตรวจสอบ

ได้และให้ประชาชนโดยทั่วไปเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด มากกว่าการมุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กรดังกล่าว”

และเสนอแก้ไขสรุปเจตนารมณ์ในมาตรา ๕๐ วรรคสาม ดังนี้

“- คำว่า “การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” แสดงว่าการจัดสรรคลื่นความถี่และการให้ใบอนุญาตประกอบกิจการตามวรรคสองให้เอกชน ต้องใช้วิธีการประมูล แข่งขันโดยเสมอภาค แต่มิได้ใช้รายได้เข้ารัฐเป็นเงื่อนไขสำคัญในการประมูล เงื่อนไขสำคัญของการประมูลจะต้องเน้นบริการให้ทั่วถึงแก่ประชาชน บริการที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถตรวจสอบได้และเงื่อนไขที่ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด”

เพื่อให้มีความหมายที่ครอบคลุมและชัดเจน ว่าต้องจัดสรรคลื่นความถี่โดยวิธีการประมูล
กรรมวิธีการแสดงความเห็น ดังนี้

- การแข่งขันโดยยุติธรรมสามารถทำได้โดยการประมูลเท่านั้น จะมีความหมายครอบคลุมถึงคลื่นความถี่ที่มีการจัดสรรให้กับส่วนราชการ หรือมีความหมายเพียงการจัดสรรให้กับเอกชนเพียงอย่างเดียว เนื่องจากมีการกำหนดว่าทุกคลื่นความถี่ต้องมีการประมูล

- กรรมวิธีการแสดงความเห็นว่า เดิมการออกใบอนุญาตประกอบกิจการดาวเทียมเดิมนั้นต้องมีการประมูลแต่ปัจจุบัน กสทช. ได้มีการออกใบอนุญาตให้โดยไม่ต้องมีการประมูล เนื่องจากมีการตีความว่า การให้บริการดาวเทียมไม่ได้เป็นการจัดสรรคลื่นความถี่จึงไม่จำเป็นต้องประมูล ดังนั้น จึงควรบันทึกในเจตนารมณ์ให้มีความชัดเจนว่า การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงการออกใบอนุญาตประกอบกิจการต่าง ๆ ด้วย

ประธานกรรมวิธีการแสดงความเห็นว่า ปัจจุบันการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับรัฐจะไม่ใช้วิธีการประมูลแต่จะพิจารณาจากผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมความในร่างมาตรา ๕๐ ดังนี้

“มาตรา ๕๐ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับกรประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมและสารสนเทศ โดยต้องคำนึงถึงความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติและระดับท้องถิ่น คำนึงถึงบุคคลด้อยโอกาส ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งต้องจัดให้ภาคประชาชนและชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมและการเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับ**ทศรแข่งขันโดยเสรีของ**

เป็นธรรม และบริการที่ทั่วถึง ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และในราคาที่ที่สามารถตรวจสอบได้และให้ประชาชนโดยทั่วไปเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด มากกว่าการมุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กรดังกล่าว

เจ้าของกิจการตามมาตรา ๕๘ ต้องเป็นพลเมือง และต้องไม่ดำเนินการในลักษณะที่อาจมีผลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ร่างมาตรา ๕๐ ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุยกเว้นรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสอง คือ

“- คงหลักการเดิมตามมาตรา ๔๗ วรรคสอง และวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

- เพิ่มหลักการให้การจัดสรรคลื่นความถี่และการประกอบกิจการในเรื่องนี้ต้องคำนึงถึงโอกาสในการเข้าถึงของบุคคลด้อยโอกาส และต้องจัดให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการดำเนินการสื่อสารมวลชนสาธารณะเพิ่มขึ้นด้วย”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่เพื่อกำหนดให้การเก็บค่าใช้จ่ายและการเก็บค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับกิจการในมาตรานี้ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินกิจการให้มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดมากกว่าการมุ่งหารายได้เข้ารัฐหรือเข้าองค์กร เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

“- คำว่า “การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม” แสดงว่าการจัดสรรคลื่นความถี่และการให้ใบอนุญาตประกอบกิจการตามวรรคสองให้เอกชน ต้องใช้วิธีการประมูล แข่งขันโดยเสมอภาค แต่มิได้ใช้รายได้เข้ารัฐเป็นเงื่อนไขสำคัญในการประมูล เงื่อนไขสำคัญของการประมูลจะต้องเน้นบริการให้ทั่วถึงแก่ประชาชน บริการที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถตรวจสอบได้และเงื่อนไขที่ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด”

เจตนารมณ์ของวรรคสี่คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่เพื่อให้รองรับกับสิทธิของพลเมือง โดยกำหนดให้เจ้าของกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม ต้องเป็นพลเมือง และกำหนดไม่ให้มีการแทรกแซงโดยเป็นเจ้าของกิจการดังกล่าวหลายกิจการ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่หลากหลาย”

มาตรา ๕๑ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ การค้าขาย และการบริการประชาชน **ไม่มีการแก้ไข**

“มาตรา ๕๑ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ การค้าขาย และการบริการประชาชน การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การวิเคราะห์วิจารณ์คำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือคำสั่งของศาล และการเผยแพร่การวิเคราะห์วิจารณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ โดยสุจริตตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

สรุปเจตนารมณ์

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- วรรคหนึ่ง และวรรคสอง คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้การดำเนินการตามวรรคนี้ กระทำได้โดยไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากเป็นไปโดยสุจริตตามหลักวิชาการ แต่ศาลยังคงมีอำนาจในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ถ้าเห็นว่าการวิจารณ์คำพิพากษากระทำโดยไม่สุจริตตามหลักวิชาการ

- คำว่า “การเผยแพร่” หมายความว่ารวมถึงการโฆษณาและการสื่อสารผ่านทางสื่อสารมวลชนโดยผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

- การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาซึ่งการสอนนอกจากการวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลแล้ว ผู้สอนอาจสอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวในเชิงวิชาการซึ่งถือว่าการวิจารณ์คำพิพากษาที่อ้างอิงหลักวิชาการซึ่งมิใช่การกล่าวให้ร้ายเสียหายไม่เกิดความเสียหาย

- การวิจารณ์โดยไม่สามารถแสดงผลเพื่อหักล้างโดยอาศัยหลักวิชาการไม่ได้ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครอง

- ความในวรรคหนึ่งเสรีภาพในทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง การดำเนินกิจการทางวิชาการที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้ จะต้องเป็นกิจกรรมทางวิชาการ บุคคลทั่วไปจะอาศัยหลักการในมาตราดังกล่าวนี้ เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองในการวิจารณ์คำพิพากษาของศาลไม่ได้”

ประเด็นการพิจารณาของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขสรุปเจตนารมณ์ในมาตรา ๕๑ วรรคสาม ดังนี้

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้การดำเนินการตามวรรคนี้ กระทำได้โดยไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากเป็นไปโดยสุจริตตามหลักวิชาการ แต่ศาลยังคงมีอำนาจในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ถ้าเห็นว่าการวิจารณ์คำพิพากษากระทำโดยไม่สุจริตตามหลักวิชาการ

- คำว่า “การเผยแพร่” หมายความว่ารวมถึงการโฆษณาและการสื่อสารผ่านทางสื่อสารมวลชนโดยผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

- การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาซึ่งการสอนนอกจากการวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลแล้ว ผู้สอนอาจสอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวในเชิงวิชาการซึ่งถือว่าการวิจารณ์คำพิพากษาที่อ้างอิงหลักวิชาการ”

เพื่อให้มีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสื่อมวลชนหรือประชาชนทั่วไปสามารถใช้หลักวิชาการในการวิเคราะห์วิจารณ์คำพิพากษา คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลนั้น หากกระทำโดยสุจริตสามารถทำได้และได้รับความคุ้มครองตามมาตรานี้ด้วย

มติของคณะกรรมการ

ที่ประชุมคณะกรรมการมีมติ ดังนี้

(๑) คงไว้ตามร่างมาตรา ๕๑ โดยไม่มีการแก้ไข

(๒) แก้ไขสรุปเจตนารมณ์ร่างมาตรา ๕๑ ที่คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุกร่างรัฐธรรมนูญนำเสนอ ดังนี้

เจตนารมณ์ของวรรคหนึ่ง คือ

“- วรรคหนึ่ง และวรรคสอง คงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐”

เจตนารมณ์ของวรรคสาม คือ

“- เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อให้การดำเนินการตามวรรคนี้ กระทำได้โดยไม่เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากเป็นไปโดยสุจริตตามหลักวิชาการ แต่ศาลยังคงมีอำนาจในการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ถ้าเห็นว่าการวิจารณ์คำพิพากษากกระทำโดยไม่สุจริตตามหลักวิชาการ

- คำว่า “การเผยแพร่” หมายความว่ารวมถึงการโฆษณาและการสื่อสารผ่านทางสื่อสารมวลชนโดยผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

- การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาซึ่งการสอนนอกจากการวิเคราะห์คำพิพากษาของศาลแล้ว ผู้สอนอาจสอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวในเชิงวิชาการซึ่งถือว่าเป็นการวิจารณ์คำพิพากษาที่อ้างอิงหลักวิชาการ”

มติที่ประชุมคณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๕๑ และระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่นๆ ดังต่อไปนี้

๔.๑ นายคำณูณ สิทธิสมาน โฆษกกรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและการจัดทำจดหมายเหตุกร่างรัฐธรรมนูญ ขอเสนอตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติม คือ นายอรรถสิทธิ์ กันมล

๔.๒ นางถวิลวดี บุรีกุล กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รายงานต่อที่ประชุมว่า การจัดเวทีเสวนาระหว่างวันที่ ๗ - ๘ มีนาคม ๒๕๕๘ ณ จังหวัดสุรินทร์ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน ๑๖๒ คน โดยมีผู้แทนจากสถานทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย และสถานทูตสวีเดนประจำประเทศไทยร่วมสังเกตการณ์ รวมทั้งมีกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ และผู้สนใจ อาทิ พลเอก ธีรชัย สมุทรสาคร เข้าร่วมสัมมนา

สำหรับผลการสัมมนาที่สำคัญคือ ประชาชนภาคอีสานตอนใต้ให้ความสำคัญกับเรื่องการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการต่อกรทุจริต การปฏิรูปการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการสร้างความเป็น

ธรรม ปฏิรูปการกระจายอำนาจ ตามลำดับซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญ แตกต่างกับการ
สัมมนาในหลายเวทีที่ผ่านมาที่เน้นการปฏิรูปด้านการเมืองและนักการเมือง

ส่วนการจัดสัมมนาของคณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
ครั้งต่อไป กำหนดไว้ดังนี้

- ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนา ณ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งนายปรีชา วัช
ราภัย รองประธานกรรมการ คนที่ห้า แจ้งความประสงค์ร่วมเดินทาง

- ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนา ณ จังหวัดชลบุรี

- วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความเห็นจากภาคประชาสังคม ณ โรงแรม
เซ็นทาราศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

ส่วนการดำเนินงานเพื่อจัดสัมมนารับฟังความเห็นร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนด
จัดสัมมนาในจังหวัดต่างๆ ดังนี้

- ระหว่างวันที่ ๓ - ๔ เมษายน ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนา ณ จังหวัดเชียงใหม่

- ระหว่างวันที่ ๒ - ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนา ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช

- ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนา ณ จังหวัดขอนแก่น

- ระหว่างวันที่ ๒๓ - ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘ กำหนดจัดสัมมนา ณ กรุงเทพมหานคร

นอกจากนั้น คณะอนุกรรมการจะจัดทำสื่อเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
สู่ประชาชนโดยขอความร่วมมือจากกรรมการในการอ่านหนังสือร่างรัฐธรรมนูญและอธิบายเพิ่มเติม
ในมาตราที่มีความสำคัญเพื่อเป็นหนังสือเสียงให้แก่ผู้ด้อยโอกาสและเผยแพร่ให้แก่ประชาชนและผู้พิการ
ทางสายตา ในช่องทางต่างๆ รวมทั้งการจัดทำหนังสือร่างรัฐธรรมนูญและหนังสือสรุปสาระสำคัญของร่าง
รัฐธรรมนูญ การจัดทำวิดีโอ animation และวีดิทัศน์การรับฟังความคิดเห็นเวทีต่างๆ โดยจัดทำในรูปแบบ
สารคดี เพื่อแจกให้แก่ประชาชน

สำหรับรูปแบบการจัดสัมมนาในแต่ละเวทีซึ่งมีการแบ่งกลุ่มย่อย ขอความร่วมมือกรรมการ
เข้าร่วมตามกิจกรรมที่ตนมีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านเพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละ
กลุ่มย่อย

๔.๓ ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมครั้งต่อไปในวันอังคารที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘ เวลา ๐๙.๓๐ นาฬิกา
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการตามมติที่ประชุมโดยเร่งด่วน และแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ผลการดำเนินงานตามมติที่ประชุมเป็นระยะ

ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการตามมติที่ประชุมโดยเร่งด่วน และแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ผลการดำเนินงานตามมติที่ประชุมเป็นระยะ

ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการตามมติที่ประชุมโดยเร่งด่วน และแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ผลการดำเนินงานตามมติที่ประชุมเป็นระยะ

ที่ประชุมมีมติให้คณะกรรมการฯ ดำเนินการตามมติที่ประชุมโดยเร่งด่วน และแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ผลการดำเนินงานตามมติที่ประชุมเป็นระยะ

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและ
กล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๖.๒๕ นาฬิกา

นายรัฐภูมิ คำศรี

นิติกรชำนาญการ

นางสาววรินทร์พร ปณิธานธรรม

วิทยากรชำนาญการ

นายเฉลิมศักดิ์ ใจขำนิ

วิทยากรปฏิบัติการ

นายเผ่าพันธุ์ นวลสง

นิติกรชำนาญการ

นายไพรัช สุทธิเจริญ

นิติกรชำนาญการ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกรรมการ ๒

ผู้ตรวจบันทึกการประชุม

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์